

Міністерство освіти і науки України
Інститут інноваційних технологій та змісту освіти

ПРОГРАМИ

**для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів
для розумово відсталих дітей**

УКРАЇНСЬКА МОВА

5–10 класи

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
ІНКУН *А* **БУЛА**
2008

ББК 74.3
П78

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист МОН України № 1/11-688 від 11.03.08)

ПРОГРАМИ

для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів
для розумово відсталих дітей

УКРАЇНСЬКА МОВА

5–10 класи

*Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.*

Укладач:

Н. П. Кравець – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної психопедагогіки Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ ім. М. П. Драгоманова

Рецензенти:

Г. С. Піонтківська – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної психопедагогіки Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ ім. М. П. Драгоманова;

Т. Ф. Марчук – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту спеціальної педагогіки АПН України;

Т. В. Селезько – заступник директора з НВР школи-інтернату № 16, м. Київ;

К. П. Полякова – голова методоб'єднання вчителів української мови та літератури школи-інтернату № 16, м. Київ.

© Міністерство освіти і науки України, 2008

© Інститут інноваційних технологій та змісту освіти, 2008

© Видавництво «Інкунабула», 2008

ISBN 978-966-96926-2-7

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним з основних предметів, що вивчаються у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з інтелектуальною недостатністю, є українська мова. Українська мова – це державна мова України, основний засіб спілкування її народу. Як навчальний предмет, вона виконує функції пізнання і слугує об'єктом пізнання, засобу корекції та розвитку особистості, її самовираження.

Метою предмета «Українська мова» є надання учням таких мовної освіченості та мовленнєвого розвитку, які б допомогли їм успішно ввійти в соціокультурний простір країни й адаптуватися та інтегруватися в ньому по закінченні школи. Завданнями навчання української мови учнів 5–10-х класів виступають: навчання усного та писемного мовлення, формування вмінь спілкуватись у різних ситуаціях, прищеплення етичних і моральних рис школярам, їх розумовий розвиток та корекція психофізичних недоліків, виховання любові до української мови, надання особистісних рис засобами української мови.

Відповідно до вимог сьогодення, змінюється стратегія і тактика навчання розумово відсталих учнів української мови. Головна увага приділяється актуальній меті мовної освіти: різнобічний, зокрема мовленнєвий розвиток учнів, чому й підпорядковано завдання системного вивчення мови.

Програму побудовано за лінійно-концентричним принципом із дотриманням дидактичних принципів доступності, послідовності, системності, доцільності, достатності, подання дисциплін за принципом від простого до складного, зокрема подачу нового матеріалу базовано на вже відомому та в тісному зв'язку з ним.

Учні оволодіватимуть мовою в процесі мовленнєвої діяльності. Головна увага має зосереджуватися на формуванні та розвитку у школярів чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання (слухання–розуміння), говоріння, читання, письма.

Матеріал предмета «Українська мова» дібрано з метою сприяння мовному та мовленнєвому розвитку школярів і з урахуванням трьох основних принципів навчання української мови: функціонального комунікативно-лінгводидак-

тичного, українознавчого та проблемно-пошукового. Добір матеріалу з української мови зумовлено подвійною природою мови: а) мови як системи знань і вмій; б) мови в дії – мовленні.

Змістовий матеріал дібрано з урахуванням його доступності для спілкування й отримання інформації в різноманітних життєвих ситуаціях і подано, зважаючи на такі чинники: відповідність матеріалу розумовим і фізичним особливостям учнів; лінійно-концентричне розміщення матеріалу впродовж періоду навчання; послідовне засвоєння (практичним шляхом) наукових понять; системне розміщення матеріалу, чим забезпечується адекватність його сприймання, розуміння, запам'ятовування з подальшим усвідомленням для використання у власній діяльності; реалізація у змісті системи моральних, етичних і естетичних уявлень, що відповідають вимогам, які ставляться до виховання національно свідомих громадян. Поданий зміст характеризується українознавчою спрямованістю.

Матеріал предмета «Українська мова» дібрано з урахуванням міжпредметних зв'язків, що сприятиме розширенню світогляду учнів, формуванню в них умінь застосовувати отримані знання й уміння з мови при вивченні інших предметів.

Для реалізації мети і завдань, що з неї випливають, а також задля надання шкільному курсу «Українська мова» більшої практичної спрямованості зміст програм для кожного класу диференційовано на чотири змістові лінії, що тісно взаємопов'язані, а саме: комунікативну, лінгвістичну, українознавчу та діяльнісну. Реалізуються змістові лінії за розділами: «Лексикологія», «Частини мови», «Слово», «Речення», «Зв'язне мовлення». Учні мають навчатись й отримувати знання про одиниці різних мовних рівнів: звуки мови, слово в його лексичному і граматичному значеннях, речення, текст.

У **комунікативній змістовій лінії** подано зміст роботи з формування вмій сприймати усне та писемне мовлення, відтворювати його, працювати з усними й письмовими висловлюваннями різних типів, стилів і жанрів мовлення, з якими учні щоденно стикатимуться як у процесі навчальної діяльності, так і в подальшій майбутній діяльності. Також закладено матеріал з мовленнєвознавчих понять: спілкування

і мовлення, текст, діалог, монолог, типи, жанри та стилі мовлення. Тому вона має два складники: а) відомості про мовлення; б) перелік основних видів робіт.

Формування вмінь слухати–розуміти українське усне мовлення – одна з найважливіших складових, які забезпечують комунікативну змістову лінію. Поданий у ній матеріал допоможе учням вникати у смисл повідомлення, стежити за розвитком сюжету тексту-вправи, розуміти зміст завдань. Учитель проводить значну роботу з опанування школярами значень слів, словосполучень, речень, розуміння смислу абзаців, тексту загалом. Повноту розуміння учнями прослуханого вчитель перевіряє шляхом роботи над змістом прослуханого тексту (запитання, бесіди, робота з предметними та сюжетними малюнками тощо). Навчаючи учнів слухати–розуміти чуже мовлення, одночасно він навчає їх і відтворювати його – говорити, тобто навчає українського усного мовлення. Навчання цьому відбувається на двох рівнях: репродуктивному і продуктивному. Репродуктивний рівень забезпечується відтворенням школярами зразків, даних учителем (вибірковий, близький до змісту переказ прослуханого чи прочитаного тощо). Репродуктивні вміння сприяють активному засвоєнню лексики, формуванню частково-мовленнєвих умінь, які лежать в основі орфоепічних, граматичних, лексичних. Належний рівень їх сформованості забезпечує вміння слухати–розуміти і правильно відтворювати, а також читати та писати.

Продуктивний рівень передбачає самостійну побудову учнями запитань, власних висловлювань, діалогів, розповідей про прослухане, почуте, прочитане (за допомогою плану, наочного матеріалу тощо). Продуктивне мовлення передбачає мотив (бажання щось повідомити, про щось дізнатися), орієнтацію в ситуації мовлення співрозмовника або слухачів (у разі монологічного мовлення) і результат, якого учень (мовець) прагне досягти.

Формуючи у школярів уміння говорити, вчитель спирається як на готові зразки мовлення (озвучені тести діалогічного і монологічного характеру), так і на різноманітний дидактичний матеріал (запитання, опорні слова, предметні та нескладні за змістом сюжетні малюнки, спеціально створені уявні мовленнєві ситуації спілкування тощо).

Потреба учнів у спілкуванні забезпечується також озвученням (інсценуванням) казок, уривків із прочитаних творів, участю у інсценівках до свят і т.п. Оскільки усні та письмові перекази і твори – основні види робіт щодо формування лексичних і комунікативних умінь, програмою рекомендується проводити їх у тісному взаємозв'язку: від переказу усного до переказу письмового, від письмового переказу до усного твору. Тобто усні й письмові завдання розміщуються в порядку наростання їх труднощів. Розумово відсталі учні самостійно писати твори не можуть, тому програмою передбачено навчальні письмові твори, які вони виконують з допомогою вчителя.

Формування комунікативних умінь передбачає навчання учнів добирати мовні засоби відповідно до типу і стилю мовлення з урахуванням ситуації спілкування. Настанова на вивчення мови як єдності смислу та системи мови дасть змогу співвідносити слова з предметами дійсності. У нормі слова викликають у свідомості внутрішні мисленнєві образи предметів, і учень не лише сприймає звукову оболонку слів, а й водночас пригадує і уявляє означуване ними. У розумово відсталих повноцінні адекватно-цілісні внутрішні мисленнєві уявлення образів предметів не формуються внаслідок забракості відчуттів і сприймань. Особистісний смисл, який учні вкладають у те чи інше слово, нерідко не збігається з його значенням. Порушується формування емпіричних понять, конкретного мислення. Отримана інформація не перетворюється на знання і не стає особистим надбанням учнів. Тому лексико-семантичний підхід до вивчення предмета «Українська мова» передбачає введення розділу «Лексикологія». Мається на увазі, що учні ознайомляться з основними лексико-граматичними розрядами слів, а також зі словами, що належать до різних функціональних стилів, з окремими лексикологічними поняттями: антонімами, синонімами, багатозначними словами тощо. Для цього використовується система спеціальних завдань, розроблена на основі лексичних вправ (лексико-логічних, лексико-граматичних, лексико-стилістичних), виконання яких забезпечить опанування лексичними вміннями. Такий підхід до вивчення української мови сприятиме поглибленню знань учнів, передбачатиме уважне ставлення до вибору слів у власному мовленні,

дозволить краще розуміти чуже мовлення. Використання системних лексичних об'єднань сприятиме поступовому усвідомленню учнями того, що лексичне значення кожного слова не лише містить певне поняття, а й залежить від граматичних ознак тієї частини мови, до якої належить, та від контексту, зв'язку з іншими словами. Тому навчання учнів мови і мовлення передбачає концептуальну опору на текст – зв'язне висловлювання. Учні працюватимуть з мовними одиницями, що є зразками мовлення: текстами, діалогічними єдностями, повними реченнями. Бідність і стереотипність самостійного мовлення школярів долатимуться завдяки роботі над правильним вживанням часових і відмінкових форм, над різноманітними типами речень і текстів.

Такий підхід допомагає об'єднати навколо одного й того самого змісту різноманітну лексику та синтаксичні конструкції.

Індивідуальна система письмових робіт, групова форма проведення занять з усного мовлення сприятимуть розвитку зв'язного мовлення учнів, корекції його недоліків, дадуть школярам можливість активніше спілкуватися, сприятимуть їхньому розвитку під час висловлення особистих думок і почуттів.

Програмою передбачено виконання таких завдань, які активізують мовленнєву діяльність школярів: зміст переказів і творів, пов'язаний із життєвим досвідом учнів, максимально наближає їхню мовленнєву діяльність до реальної, зацікавлює учнів, викликаючи інтерес до предмета мовлення та прагнення висловлювати особисті думки вголос. Це забезпечить оволодіння вміннями діалогічного й монологічного мовлення, культурою мовлення (слухати уважно, не перериваючи співрозмовника, намагатися бути ввічливим, тактовно відповідати на запитання). Відповідно до цього у програмі подається перелік основних видів робіт з аудіювання (слухання–розуміння чужого мовлення); читання вголос і мовчки текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення; говоріння (переказ) – відтворення прослуханого, прочитаного; складання діалогів.

Розвиток зв'язного мовлення учнів передбачає роботу над формуванням навичок виразного читання, які спираються на мовне чуття. Це закладено у формуванні таких умінь, як уміння розрізняти наголошені й ненаголошені

склади, інтонувати різні за метою висловлювання і структурою речення, підвищувати та знижувати голос під час читання, прискорювати й уповільнювати темп мовлення.

Лінгвістична змістова лінія – це курс мовної системи, якою учні мають оволодіти для поліпшення свого мовлення. Вона забезпечує певний обсяг знань з мови, доступний розумово відсталим школярам (орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні знання) та сформовані на цій базі мовні вміння та навички. Передбачено, що орфоепічні й граматичні норми української літературної мови учні засвоюватимуть під час вивчення тем з фонетики, лексикології, словотвору, морфології, синтаксису, а також у ході роботи над зв'язним мовленням.

Зміст роботи щодо засвоєння норм української літературної мови подано в рубриці «Культура мовлення».

Мовна теорія, доступна для вивчення розумово відсталим учням, подається логічно завершеними частинами, що дає змогу одночасно знайомитись із системою понять, а не розрізнено. Взаємозв'язки між поняттями реалізуються на основі групування часткових, видових і загальних, родових понять (наприклад, поняття *слово* є базовим для вивчення частин мови); матеріал групується також за спільною ознакою (словотвір різних частин мови); за контрастом (водночас вивчаються співвідносні протилежні поняття – наприклад, звук і буква, антоніми і синоніми тощо).

В **українознавчій змістовій лінії** закладено перелік тем із розвитку мовлення, які орієнтують учителя на добір відповідних текстів, що знайомлять з історією, звичаями, традиціями, ремеслами, духовною культурою українського народу, загальнолюдськими моральними нормами. Теми подано в певній цілісній системі. Зміст текстів стає опорою і зразком для створення учнями власних зв'язних висловлювань, збагачення словникового запасу на основі використання поданих зразків, формування моральної культури кожного учня. Українознавча змістова лінія сприяє збагаченню граматичної будови усного та писемного мовлення, розширенню лексичного запасу школярів, засвоєнню етнокультурознавчих явищ та понять, зокрема символів, фразеологізмів, пов'язаних із народними традиціями, звичаями, ремеслами, побутом. Українознавчий принцип навчання

рідної мови є базовим і реалізується на всіх уроках української мови.

Матеріалу комунікативної й українознавчої змістових ліній належить головна роль у набутті школярами досвіду спілкування, емоційно-ціннісного ставлення до свого оточення, формування особистісних якостей.

В учнів із порушеннями інтелекту низький рівень розвитку вищих психічних функцій негативно позначається на якості засвоєння загальних уявлень і понять. У навчальній діяльності вади мислення виявляються насамперед у недорозвитку його евристичного начала. Зокрема, учням недоступне виконання простих проблемних завдань. Допомагає долати це бесіда евристичного спрямування, яка подається до тексту твору. Евристично спрямовані запитання оптимізують активну діяльність школярів щодо засвоєння ними змісту навчального матеріалу. Інформаційно-евристичний метод навчання спрямовується не лише на відкриття нових знань, а й на усвідомлення раніше набутих знань і вмінь. Під час такого навчання учні оволодівають уміннями слухати й розуміти запитання та залежно від їх змісту правильно формулювати на них відповіді. Важливо, щоб кожен учень сформулював відповідь на проблемне запитання теми, подане вчителем. Адже одним з основоположних дидактичних принципів навчання учнів української мови виступає проблемно-пошуковий, спрямований на саморозвиток школярів.

Діяльнісна змістова лінія має суто процесуальний характер. Її зміст на рівні знань у програмі не відображено, а подано на рівні узагальнювальних умінь. Реалізується вона через систему вправ і завдань комплексного характеру як їх органічна складова. Усвідомлення учнями структури власної самостійної діяльності, розвиток їхніх мисленневих здібностей, оволодіння базовими мисленневими прийомами під час опанування рідної мови (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, систематизація та ін.) відображені в діяльнісній змістовій лінії, яка передбачає належне оволодіння мовою в самостійному мовленні, набуття вмінь самостійно навчатись. З огляду на значущість самостійності у здобутті необхідної інформації як під час шкільного навчання, так і в подальшому житті, діяльнісна змістова лінія пронизує всі інші.

Розвитково-корекційний характер навчання розумово відсталих учнів з оволодінням ними системи загально-освітніх і професійних знань, умінь і навичок передбачає засвоєння узагальнених прийомів навчальної діяльності. Прийоми розглядаються як послідовні дії з урахуванням того, що дія має ту саму структуру, що й діяльність. Найпродуктивнішим шляхом формування прийомів навчальної діяльності є поетапне оволодіння. Система завдань із навчання учнів прийомів самостійної навчальної діяльності передбачає три основні етапи формування вмінь, а саме: підготовка до майбутньої діяльності, орієнтування у змісті діяльності та її виконання. Кожен етап розподіляється на конкретні дії – формуючі вміння. Конкретні вміння кожного з етапів діяльності виділяються окремо. Так, формування готовності до майбутньої діяльності передбачає володіння такими вміннями, як організація робочого місця і добір потрібних для роботи посібників, матеріалів. Орієнтування в майбутній діяльності забезпечують такі уміння, як уявлення кінцевого результату своєї діяльності, мети і способів її досягнення, вміння аналізувати зразок виконання завдання, розуміти його спосіб або послідовність. Безпосередньо виконуючи завдання, учні навчаються регулювати свої дії відповідно до інструкції та зразка, користуватися планом та інструкцією, складати план власної діяльності, поетапно її оцінювати, виправляти допущені помилки, адекватно оцінювати виконану роботу.

Під час формування у школярів умінь навчальної діяльності особливе значення надається інструкції. Учитель навчає учнів, як користуватися інструкцією для виконання того чи іншого завдання. Спершу він використовує ілюстративно-інтерпретаційну методику навчання, в якій словесна інструкція поєднується з наочним і практичним показом порядку виконання дій (операцій) та з елементами поетапного планування ходу діяльності. Інструкція вчителя включає навідні запитання, які акцентують увагу учнів на допущених помилках, сприяє уточненню дій під час виконання завдання. Учні прослуховують інструкцію і розглядають зразок виконання завдання, потім повторюють її, тобто навчаються плануючого висловлювання і лише після цього починають виконувати завдання. Зробивши завдання, самостійно розповідають про

послідовність роботи. Це допомагає усвідомлювати сутність і послідовність ходу виконання завдання, сприяє формуванню вмінь звітувати про виконану роботу.

У процесі формування вмінь орієнтуватись у майбутній діяльності звертається увага на розвиток здатності та звички уявляти результат своєї праці. Учитель використовує прийом зіставлення результату роботи (виконане завдання, графічну модель речення та ін.) зі зразком, порівнюючи його із завданням, яке потрібно виконати; учні сприймають і відтворюють його частини в суворій послідовності, що сприяє формуванню усвідомлення необхідності порівнювати виконані завдання зі зразком перед початком їх виконання.

Якість виконання будь-якого усного чи письмового завдання залежить від того, наскільки правильно і точно школярі можуть аналізувати його зразок. Поелементний роздільний аналіз зразка допомагає сприйняти всі його частини в їх послідовному зв'язку. При роздільно-цілісному аналізі окремі елементи зразка не аналізуються. Оволодівши роздільно-цілісним аналізом зразка, учні навчаються згорнутого, цілісного його аналізу, тобто повністю самостійно аналізують зразок виконання завдання. Організоване таким чином навчання підводить їх до того, що шляхом зіставлення й аналізу зразка вони зможуть легко уявити результат майбутньої діяльності та зрозуміти шляхи досягнення мети.

Оволодіння орієнтувальною основою діяльності передбачає навчання способів і послідовності виконання завдання. Учитель знайомить школярів з необхідністю дотримуватися плану під час виконання будь-якого усного чи письмового завдання. Виконуючи дії в чіткій послідовності, вони переконуються, що недотримання послідовності плану призводить до незавершеності роботи, допущення помилок, усвідомлюють необхідність знання послідовності дій. Дотриманню учнями плану виконання завдання допомагає використання вчителем зовнішніх опор (схем, графічних моделей слів, речень, зразків, інструкції та ін.). Завдання вчителя – навчити школярів використовувати під час планування роботи зовнішні опори. Бажано, щоб учні зрозуміли, що інструкція у вигляді схеми, моделі слова, речення, плану

переказу чи твору – це також план виконання завдання, але поданий і оформлений в іншому вигляді. Дотримуючись їх, можна виконати завдання без допомоги вчителя.

Формуючи вміння виконавчої діяльності, учитель виходить з того, що учні повинні не лише зрозуміти та засвоїти послідовність дій, а й навчитися правильно їх виконувати. Увага звертається на необхідність дотримання плану під час виконання всієї роботи, орієнтування на зразок, що загалом сприятиме правильному виконанню завдання.

Успішність самостійної навчальної діяльності залежить від сформованості вмінь бачити і вчасно виправляти допущені помилки й описки, оскільки в розумово відсталих учнів названі вміння спонтанно не формуються. Спершу вчитель навчає виправляти помилки й описки, наслідуючи його дії, потім – за допомогою зразка та інших зовнішніх регуляторів (навідних запитань, плану, інструкції, графічних моделей, сюжетних малюнків і т.д.), і насамкінець – працювати самостійно, використовуючи в ролі допоміжних засобів зразок і план.

Важливою умовою, що сприяє якісному поліпшенню виконавчої діяльності школярів, є вміння адекватно оцінювати кінцевий результат своєї діяльності. Для розумово відсталих характерні некритичність мислення, завищена самооцінка, що негативно позначається на якості виконаного ними завдання. Учитель поступово формує їх уміння оцінювати кінцевий результат своєї діяльності. Спершу він сам оцінює виконану учнями роботу. Для порівняння використовує зразок виконання завдання. Учні спостерігають, слухають, беруть участь в оцінюванні робіт однокласників. Потім самі, користуючись зразком і планом, оцінюють виконане завдання за дванадцятибальною шкалою оцінювання. Оцінку обов'язково коментують, що дає вчителю змогу перевірити рівень засвоєних ними вмінь.

Таким чином, учитель поступово на уроках української мови формує в учнів уміння самостійної навчальної діяльності, яка є однією з найважливіших умов успішного засвоєння знань і спеціальних умінь.

У програмі подано такі загальнонавчальні та спеціальні знання й уміння, якими мають оволодіти учні: а) загально-

навчальні знання й уміння; б) спеціальні (часткові) знання й уміння.

До загальнонавчальних умінь належать: уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, користуватися тлумачним словничком, робити висновки.

До спеціальних умінь належать: **навчально-мовні** (уміння розрізняти різні за характером звуки, букви, частини мови, значущі частини слова та ін., групувати мовні одиниці за певною ознакою, робити їх розбір); **комунікативні** вміння (сприймати, відтворювати і створювати власні усні й письмові висловлювання); **лексичні** (розрізняти слова за значенням, доречно добирати їх до власних усних і писемних висловлювань); **правописні** (уміння правильно писати слова, розставляти розділові знаки в реченнях); **нормативні** (уміння правильно вимовляти голосні і приголосні звуки, вживати форми слів, складати словосполучення й речення, об'єднувати речення у зв'язне висловлювання та ін.).

Зміст навчального матеріалу, вправи та запитання, практичні завдання спрямовані на здобуття учнями знань про мову і мовлення, види мовленнєвої діяльності, основні одиниці мови, форми мовлення.

Обсяг тексту для списування (у словах)

Клас	Рівні розвитку учнів	
	Вищий рівень розвитку	Нижчий рівень розвитку
	Кількість слів	
5	24–26	20–22
6	28–30	24–26
7	32–34	28–30
8	36–38	32–34
9	40–42	36–38
10	44–46	38–40

Обсяг диктанту (у словах)

Клас	Рівні розвитку учнів		Клас	Рівні розвитку учнів	
	Вищий рівень розвитку	Нижчий рівень розвитку		Вищий рівень розвитку	Нижчий рівень розвитку
	Кількість слів			Кількість слів	
5	35–40	20–25	8	65–70	50–55
6	45–50	30–35	9	75–80	60–65
7	55–60	40–45	10	75–80	60–65

Нормативи оцінювання диктанту в балах

Бали	Кількість помилок		Бали	Кількість помилок	
	орфографічні	пунктуаційні		орфографічні	пунктуаційні
1	25 і більше	8–10	7	10–12	3–4
2	20–25	8–10	8	8–10	3–4
3	18–20	8–10	9	6–8	3–4
4	16–18	7	10	4–6	1–2
5	14–16	7	11	2–4	1–2
6	12–14	7	12	1–2	1–2

Вимоги до знань, умінь і навичок учнів подано наприкінці програм.

5 клас

(134 год на рік, 4 год на тиждень)

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	2	3	4	5
1	5	<p>Повторення</p> <p>Повторення вивченого в початкових класах. Правопис дзвінких і глухих приголосних. Подвоєння приголосних у словах. Вживання апострофа після <i>б, п, в, м, ф</i> перед <i>я, ю, є, ї</i>. Спільнокореневі слова. Ненаголошені голосні в коренях слів. Вживання великої букви у словах.</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Правильна вимова слів з ненаголошеними голосними, з апострофом. Вживання великої букви в іменах, по батькові, прізвищах людей. Велика буква в назві батьківщини, назвах міст, сіл, вулиць.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується правопису дзвінких і глухих приголосних у словах; – правильно пише слова з подвоєнням, з апострофом, спільнокореневі слова, правильно вимовляє ці слова; – дотримується правила вживання великої букви у словах. 	<p>ППП – удосконалення вмінь аналітико-синтетичної діяльності; корекція зорово-слухового сприймання.</p> <p>МР – розвиток і корекція фонематичного слуху; збагачення лексики спільнокореневими словами.</p> <p>ОР – виховання охайності, сили волі; формування вмінь контролю та самоконтролю під час виконання усних і письмових завдань.</p>

1	2	3	4	5
2	82	<p>ЛІНГВІСТИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p>		
	10	<p>Лексикологія</p> <p>Групи слів за значенням: синоніми, антоніми. Добір слів у тематичні групи на певну тему. *Однозначні і багатозначні слова. *Вживання багатозначних слів у прямому й переносному значеннях.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє групи слів за значенням; - добирає слова на певну тему; - розрізняє багатозначні й однозначні слова, з допомогою учителя вживає багатозначні слова в прямому й переносному значеннях відповідно до їх смислу, наводить приклади; 	<p>ППШ – концентрація уваги на навчальному матеріалі, його аналіз, порівняння, диференціація і абстрагування, довільне запам'ятовування і збереження в довготривалій пам'яті, пригадування, уява і відтворення.</p> <p>МР – поповнення словникового запасу словами різних тематичних груп із різним лексичним значенням; з допомогою і самостійно складання з ними словосполучень, речень; дотримання лексико-граматичної сполучуваності слів на письмі.</p> <p>ОР – вияв прагнення навчитися правильно вживати в мовленні та записувати однозначні й багатозначні</p>

			<p>слова, виявлення пізнавальної активності; адекватне оцінювання власної роботи.</p> <p>МР – адекватне вживання в мовленні однозначних та багатозначних слів; догримання правил їх правопису на письмі.</p>
	<p>Культура мовлення. Вживання слів відповідно до їх значення. Вживання синонімів для уникнення невідповідного повторення слів.</p>	<p>– дотримується культури мовлення щодо вживання слів відповідно до їх значення.</p>	
52	<p>СЛОВО</p>		
20	<p>Будова слова</p> <p>Корінь, закінчення, префікс, суфікс – значущі частини слова. Корінь слова. *Спільнокоренів слова, що належать до різних частин мови. Закінчення слів. Визначення префікса у словах. Розрізнення префіксів і прийменників (практично). *Визначення суфіксів у словах (практично).</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє значущі частини слова, наводить приклади;</p> <p>– дотримується правопису спільнокореневих слів, що належать до різних частин мови;</p> <p>– розрізняє на письмі префікси і прийменники, диференціює слово і предмет, пояснює значення загальноновживаних слів;</p>	<p>ППП – зосередження уваги на предметі діяльності; правильне сприймання, аналіз, синтез, порівняння та класифікування частин слова; запам'ятовування їх назв; розвиток мислення на основі аналізу спільнокореневих слів.</p> <p>МР – поповнення активного словника спільнокореневих</p>

* матеріал для учнів з вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей.

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
		<p><i>Культура мовлення.</i> Використання спільнокореневих слів для зв'язку речень у тексті. Запобігання допущенню помилок, пов'язаних з невиправданим вживанням спільнокореневих слів.</p>	<p>– дотримується культури писемного мовлення: для зв'язку речень у тексті використовує спільнокореневі слова, самостійно знаходить помилки, виправляє їх;</p> <p>– використовує спільнокореневі слова для зв'язку слів у реченні;</p> <p>– орієнтується в будові слова;</p> <p>– розрізняє на слух і на письмі спільнокореневі слова, наводить приклади;</p> <p>– адекватно вживає їх у мовленні.</p>	<p>ми словами, адекватне вживання їх у мовленні; дотримання лексико-граматичної сполучуваності слів у мовленні.</p> <p>ОР – виявлення вольових зусиль для запам'ятовування назв частин слова, їх виділення, прагнення навчитися правильно вживати та писати спільнокореневі слова.</p> <p>MP – адекватне вживання в усному і писемному мовленні спільнокореневих слів, дотримання правил їх правопису.</p>

	2	<p>Частини мови</p> <p>Роль частин мови в реченні. Основні способи розрізнення частин мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє частини мови під час письма, знає, на які запитання відповідають частини мови, пояснює їх роль у реченні, дотримується правопису частин мови з іншими словами в реченні.</p>	<p>ППП – розвиток сприймання, уваги, мислення, пам'яті на основі пригадування частин мови.</p> <p>МР – збагачення мовлення словами, що належать до різних частин мови.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності, вольових зусиль на основі засвоєння частин мови.</p>
	28	<p>Іменник</p> <p>Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот і неістот. Власні і загальні іменники. Велика літера у власних іменниках. Число іменників. Іменники, що вживаються тільки в однині. *Іменники, що вживаються тільки в множині. Рід іменників. Відмінки іменників. Відмінювання іменників за відмінками (практично).</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади;</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується вживання на письмі великої букви у власних іменниках;</p> <p>– розрізняє число іменників;</p> <p>– *виділяє іменники, що вживаються тільки в однині або в множині;</p> <p>– визначає рід іменників;</p> <p>– уміє змінювати іменники за відмінками;</p> <p>– ефективно використовує допомогу, помічає і знаходить помилки, виправляє їх з допомогою вчителя або самостійно;</p>	<p>ППП – удосконалення сприймання на основі вмінь розрізняти різні категорії іменників; розвиток умінь характеризувати іменники.</p> <p>МР – збагачення словника іменниковою лексикою й адекватне використання її в усному та писемному мовленні.</p> <p>ОР – уточнення вмінь виконувати практичні завдання за словесною інструкцією вчителя; виховання охайності, відповідальності.</p>

1	2	3	4	5
	2	<p><i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання в мовленні іменників у однині чи множині. Вживання іменників у різних відмінках. Вживання великої букви у власних іменниках (на письмі).</p>	<p>– дотримується правильного вживання у мовленні іменників в однині або множині; – вживає іменники в різних відмінках; – дотримується правил вживання на письмі великої букви у власних іменниках; – стежить за власним мовленням, помічає і намагається виправити помилки, ефективно використовує надану допомогу.</p>	<p>МР – дотримання в усному та писемному мовленні правил вживання іменників.</p>
	20	<p>Речення</p> <p>Головні члени речення – підмет і присудок. Другорядні члени речення (без вживання термінології практично). Побудова речень за поданими словами (підметом, присудком, другорядними членами речення) з використанням ілюстрацій, серії сюжетних малюнків, предметів.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично); – з допомогою вчителя і самостійно будує речення, використовуючи мовний, предметний та ілюстративний матеріал; – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується вживання розділових знаків у кінці різних за метою висловлювання речень;</p>	<p>ППП – розвиток пам'яті на основі пригадування властивостей речення; удосконалення мисленневих процесів порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення. МР – розвиток мовлення на основі використання різноманітної наочності.</p>

	<p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Етика спілкування. Український народний етикет. Уміння інтонувати розповідні, питальні й окличні речення.</p>	<p>– складає різні за метою висловлювання речення на задану тему; – ефективно використовує допомогу, стежить за власною діяльністю, знаходить помилки, намагається виправити їх;</p> <p>– дотримується українського народного етикету під час спілкування, на письмі вживає велику букву у власних іменниках; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; – дотримується охайності записів, помічає й охайно виправляє допущені помилки; стежить за правильністю усного мовлення, ефективно використовує надану допомогу.</p>	<p>ОР – формування охайності, організованості, відповідальності за виконуваний роботу; формування вміння контролю та самоконтролю.</p> <p>МР – розширення словникового запасу на основі формул українського мовленнєвого етикету.</p>
<p>Тема з розвитку мовлення: «Весняні звичаї та обряди українців».</p> <p>Формування вміння самостійної навчальної діяльності:</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя і самостійно добирає іменники на задану тему, вживає слова відповідно до їх значення: правильно буде речення, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів у реченнях; – самостійно визначає мету завдання, пояснює послідовність його виконання.</p>	<p>МР – збагачування словникового запасу словами, які стосуються весняних обрядів і звичаїв українців.</p> <p>ОР – дотримання вміння контролю та самоконтролю на</p>	

1	2	3	4	5
		<p>уміння визначати мету, завдання, складати план його виконання.</p>		<p>основі самостійного виконання завдання.</p>
3	45	<p>КОМУНІКАТИВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ (Зв'язне мовлення)</p> <p>Відомості про мову і мовлення</p> <p>Значення мови в житті та діяльності людей. Українська мова – державна мова України.</p> <p>Види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письмо. Загальне уявлення про спілкування і мовлення. Мовлення – основний засіб спілкування людей. Основні правила спілкування (практично). Діалогічне і монологічне мовлення. Ознайомлення з вимогами до мовлення: пра-</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє значення мови в житті та діяльності людей, роль української мови як державної мови України; – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – дотримується основних правил спілкування, розрізняє діалогічне і монологічне мовлення, знаходить приклади в текстах; – дотримується вимог до мовлення під час усного висловлювання та на письмі; – орієнтується в ситуації спілкування; – прогнозує подальший характер висловлювання на основі формулювання його теми; має поняття про тему вис- 	<p>ППП – розвиток сприймання, мислення, пам'яті, уваги на основі знань про мову та мовлення.</p> <p>МР – на базі поданих учинцем та складених зв'язних текстів формування вмінь діалогічного і монологічного мовлення; дотримання правил правопису та основних правил спілкування.</p> <p>ОР – толерантність у спілкуванні, адекватне реагування на зауваження; самостійне виправлення допущених</p>

	<p>вильність, логічна послідовність, змістовність. Тема висловлювання.</p> <p>Тема з розвитку мовлення: «Ти і Ви у звертанні»</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Український народний етикет. Традиційна повага до старших в Україні. Вживання слів увічливості під час різних ситуацій спілкування.</p> <p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Аналіз зразка виконання завдання. Використання інструкції для правильного виконання завдання.</p>	<p>довлювання, уміє її визначати, дотримується теми висловлювання під час продукування власного висловлювання; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу.</p> <p>Учень: – дотримується правил мовленнєвого етикету під час звертання до дорослих, до незнайомих людей; – дотримується правил українського народного етикету під час спілкування, вживає слова увічливості в різних ситуаціях спілкування.</p>	<p>помилки в усному та писемному мовленні.</p> <p>MP – розвиток мовлення на основі дотримання вимог українського мовленнєвого етикету. MP – збагачення словникового запасу словами з українського народного етикету.</p>
	<p>Учень: – уміє аналізувати зразок виконання завдання, дотримується його під час виконання завдання; – уважно вислуховує інструкцію щодо виконання завдання, дотримується її під час виконання завдання.</p>	<p>ОР – формування структурних компонентів самостійної навчальної діяльності на основі аналізу зразка завдання та інструкції щодо його виконання.</p>	

1	2	3	4	5
		<p>Текст</p> <p>Заголовок тексту. Поділ тексту на абзаци. *Відновлення деформованого тексту. Складання тексту з поданих частин: *на основі заголовка і зачину; зачину й основної частини; заголовка, плану і серії сюжетних малюнків. Типи мовлення: розповідь, опис, *міркування (практично). Особливості побудови розповіді про певну подію зі свого життя.</p> <p>Види робіт. Сприймання чужого мовлення</p> <p>Аудіювання</p> <p>Читання, слухання запропонованого вчителем тексту.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє заголовки і зміст тексту, уміє добирати заголовки до даного тексту; - ділить текст на абзаци; - з допомогою і самостійно відтворює деформований текст; складає текст з допомогою вчителя і самостійно за поданими складовими частинами та ілюстративним матеріалом; - практично розрізняє типи мовлення; - уміє побудувати усну розповідь про певну подію зі свого життя. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уважно сприймає і розуміє зміст сприйнятого на слух та під час читання тексту, адекватно відповідає на запитання, що стосуються його змісту; 	<p>ППП – розвиток сприймання, мислення, пам'яті на основі пригадування складових частин тексту.</p> <p>МР – збагачення мовлення літературознавчими термінами, що стосуються тексту, адекватне вживання їх у мовленні; розвиток мовлення на основі зразків різних типів мовлення.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності, волі, цілеспрямованості з метою правильного виконання завдання.</p> <p>ППП – розвиток уваги на основі прослуховування мовлення вчителя чи звукозапису; розуміння почутого.</p>

			<p>ОР – формування вольових зусиль під час слухання–розуміння чужого мовлення.</p>
	<p>Говоріння Відтворення готового тексту. Виразне читання текстів описового та розповідного характеру. Переказ (усний) тексту за поданим планом. Вибірковий (усний) переказ художнього тексту. *Переказ (письмовий) з допомогою вчителя невеличких художніх творів за простим планом (тексти розповідного характеру).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримується вимог виразного читання текстів різних типів мовлення; – дотримується плану тексту під час його переказу; – уміє вибірково переказувати прослуханий чи прочитаний текст; – з допомогою вчителя за поданим простим планом пише невеликі письмові перекази художніх творів; – помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу. 	<p>ППП – розвиток уваги на основі переказу прослуханого тексту; аналіз, порівняння й узагальнення відтвореного; розвиток пам'яті шляхом довільного запам'ятовування поданих текстів, зберігання їх в оперативній пам'яті, довільне пригадування, уявлення та відтворення.</p> <p>МР – розвиток мовлення на основі усного переказу поданих текстів.</p> <p>ОР – розвиток вольових зусиль і наполегливості для запам'ятовування і відтворення змісту прослуханого або прочитаного тексту.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Діалог. Створення діалогу відповідно до запропованої ситуації спілкування, пов'язаної з життєвим досвідом учнів: «У магазині», «У гостях».</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє діалог і монолог; – уміє формувати тему висловлювання; – з допомогою вчителя і самостійно продукує репліки діалогу; – створює діалоги на подану тему. 	<p>ППП – розвиток сприймання, мислення, пам'яті на основі запропованої ситуації спілкування.</p> <p>МР – розвиток та корекція вмінь діалогічного мовлення.</p> <p>ОР – формування моральних якостей, розвиток пізнавальної активності.</p>
		<p>Ділове мовлення</p> <p>Підпис листівки. Написання листа рідним.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє підписати вітальну листівку, написати листа рідним; – на письмі дотримується правил мовленнєвого етикету; – помічає і виправляє помилки; – дотримується на письмі правил граматики і пунктуації. 	<p>МР – розвиток і корекція ділового мовлення на основі роботи з вітальною листівкою та листом.</p>

	<p>Теми з розвитку мовлення: «В аптеці», «Вулиця, на якій розміщена наша школа».</p>	<p>Учень: – самостійно і з допомогою вчителя добирає лексику для висловлювання; – адекватно вживає різні за значенням слова; – буде речення, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів; – використовує іменники та прийменники для зв'язку речень у висловлюванні; – помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує надану допомогу.</p>	<p>MP – розвиток умінь формувати репліки діалогу відповідно до мовленнєвої ситуації спілкування.</p>
	<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p>	<p>Учень: – практично адекватно оцінює результати своєї діяльності та діяльності однокласників; – визначає мету завдання, складає план його виконання; – дотримується мети завдання та плану під час виконання завдання; – самостійно знаходить і виправляє допущені помилки.</p>	<p>OP – розвиток структурних компонентів самостійної навчальної діяльності на основі роботи з планом, а також згідно з метою завдання й оцінюванням результатів своєї діяльності.</p>
	<p>Оцінювання результату власної діяльності та діяльності товариша (практично). * Визначення мети завдання, * складання плану його виконання.</p>		

1	2	3	4	5
	2	<p>Повторення вивченого протягом року</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає іменники за запитаннями; – визначає число, рід іменників; – уміє відмінювати іменники за відмінками; – визначає головні та другорядні члени речення; розрізняє речення за метою висловлювання; – дотримується правильної їх вимови; розрізняє діалог і монолог; – з допомогою і самостійно будує тексти описового і розповідного характеру; – уважно слухає і розуміє чуже мовлення, відтворює його зміст. 	<p>ППП – розвиток вмінь зосереджувати увагу на предметі діяльності, сприймати, осмислювати й запам'ятовувати і відтворювати вивчений матеріал.</p> <p>МР – поповнення словника іменниковою лексикою; дотримання лексико-граматичної сполучуваності слів; дотримання правил правопису.</p> <p>ОР – виявлення настирливості, зосередженості, бажання опанувати усне й писемне літературне мовлення.</p>

На кінець року

Учень із вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:

знає: українська мова – це державна мова України, слова вживаються в прямому та переносному значеннях; дотримується правила вживання великої літери у власних іменниках; розрізняє значущі частини слова: префікс, корінь, суфікс, закінчення; іменники за граматичними ознаками, речення за метою висловлювання; правила мовленнєвого етикету;

уміє: добирати тематичні групи слів за значенням: антоніми, синоніми; добирати слова до тематичних груп на певну тему; визначати префікс у словах, розрізняти префікси і прийменники; виділяти іменник як частину мови; розрізняти власні й загальні іменники, іменники, що означають назви істот і неістот; визначати число і рід іменників; виділяти та розрізняти головні члени речення – підмет, присудок; практично розрізняти головні та другорядні члени речення; упорядковувати деформований текст; складати простий план готового тексту, переказувати текст за поданим планом;

1	2	3	4	5
			<p>складати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування.</p> <p>Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:</p> <p>знає: види речень за метою висловлювання; правила вживання великої літери у власних іменниках; правила правопису іменників з іншими словами в реченні; основні правила спілкування;</p> <p>уміє: визначати головні і другорядні члени речення; розрізняти префікси і прийменники, власні та загальні іменники; виділяти іменник як частину мови; розрізняти число іменника, рід; вступати в діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування; правильно записувати речення і вживати розділові знаки в кінці речень; відділяти закінчення слів від основи; уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування; перекладувати (усно) текст за простим планом; відновлювати деформований текст; записувати слова, речення після їх аналізу з голосу вчителя; розрізняти різні за метою висловлювання речення.</p>	

6 клас

(102 год на рік, 3 год на тиждень)

№ К-сть з/п годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1 2	3	4	5
1 71	<p style="text-align: center;">ЛІНГВІСТИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p> <p style="text-align: center;">Повторення</p> <p>Повторення вивченого про будову слова. Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно визначає значущі частини слова, наводить приклади; – розрізняє речення за метою висловлювання, наводить приклади; – дотримується правил правопису різних за метою висловлювання речень; – самостійно знаходить помилки, виправляє їх. 	<p>ППП – розвиток пам'яті, мислення, уваги на основі пригадування вивченого протягом минулого року.</p> <p>МР – збагачення мовлення спільнокореневими словами, різними за метою висловлювання реченнями.</p> <p>ОР – розвиток самостійності на основі роботи з різними за метою висловлювання реченнями.</p>

1	2	3	4	5
	10	<p>Лексикологія</p> <p>Однозначні та багатозначні слова. *Вживання багатозначних слів у прямому й переносному значеннях. Групи слів за значенням: антоніми, синоніми. Добір *синонімів, антонімів до певної тематичної групи.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє в усному і писемному мовленні однозначні та багатозначні слова, наводить приклади; – правильно вживає слова у прямому й переносному значеннях; – добирає *синоніми й антоніми до певної тематичної групи; – пояснює значення загальноновживаних слів, доречно послуговується ними; – помічає і виправляє помилки; – дотримується культури мовлення; 	<p>ППП – розвиток уваги, мислення, пам'яті на основі роботи з різними тематичними групами слів.</p> <p>МР – розвиток і корекція мовлення на основі роботи з багатозначними та однозначними словами, збагачення словникового запасу синонімами й антонімами.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності на основі роботи з синонімами й антонімами.</p> <p>МР – розвиток і корекція мовлення на основі лексики, яка стосується професій, доступних означеній категорії учнів.</p>
	<p><i>Культура мовлення.</i> Дотримання адекватного вживання в усному мовленні слів з професійної лексики маляра, столяра, шевця, городника, тваринника.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адекватно вживає в усному мовленні слова, що стосуються різних професій, доступних учням із порушеннями інтелекту; – знає і пояснює значення вжитих слів. 		

40	<p>Слово</p> <p>Будова слова</p> <p>Корінь слова. *Чергування голосних і приголосних у коренях слів. Розрізнення префіксів і прийменників. Правопис префіксів <i>роз-, без-, воз-, з-, с-</i>. Вживання апострофа після префіксів.</p>	<p>Учень:</p> <p>– уміє визначати корінь у словах; дотримується правил правопису чергування голосних і приголосних у коренях слів; – на письмі розрізняє префікси і прийменники; дотримується правопису префіксів у словах; – правильно пише слова з апострофом; помічає і виправляє допущені помилки, ефективно використовує допомогу.</p>	<p>ППП – розвиток фонематичного слуху, мислення, пам'яті на основі роботи над будовою слова. МР – збагачення мовлення префіксальною лексикою та словами з апострофом, дотримання правил їх вимови та правопису.</p>
10	<p>Тема з розвитку мовлення:</p> <p>«Осінь – вияв краси природи України».</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Правильна вимова та написання слів із префіксами <i>роз-, без-, воз-, з-, с-</i>. Правильна вимова та написання слів з апострофом після префіксів.</p>	<p>Учень:</p> <p>– добирає іменникову і прикметникову лексику до тематичних груп: <i>осінь, природа</i>;</p> <p>– адекватно вживає слова в реченнях;</p> <p>– дотримується правильної вимови та написання слів із префіксами, з апострофом; помічає і виправляє помилки.</p>	<p>МР – збагачення словникового запасу словами, які належать до теми «Осінь».</p> <p>МР – коригування вимови і написання слів з апострофом, з префіксами; збагачення мовлення префіксальною лексикою.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Уміння виконувати розумові дії: роботи висновки, аналізувати, порівнювати, *класифікувати.</p>	<p>Учень:</p> <p>– аналізує, порівнює зразок виконання завдання, виконує власне завдання; – робить висновки, *класифікує слова за значенням, за належністю до певної тематичної групи.</p>	<p>ППП – коригування і розвиток розумових дій на основі роботи зі зразками виконання завдання і тематичними групами слів.</p>
	12	<p>Іменник</p> <p>Систематизація і розширення знань про іменник. Основні граматичні категорії іменника: <i>число, рід, відмінюнок</i>. Змінювання іменників за відмінками (практично). Ключий відмінок іменника. Правильне іменників чоловічого і жіночого роду. Промис чоловічих і жіночих імен та по батькові.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє основні граматичні категорії іменника; – змінює іменники за відмінками; – наводить приклади іменників у кличному відмінку; – правильно записує іменники чоловічого і жіночого роду, дотримуючись вживання великої букви, контролює власну діяльність, помічає і виправляє допущені помилки; ефективно використовує допомогу;</p>	<p>ППП – розвиток уваги, спостережливості, мислення, пам'яті на основі роботи з категоріями іменника. МР – збагачення мовлення мовознавчою термінологією, різними категоріями іменника; дотримання правил правопису іменників на основі аналізу зразків. ОР – виявлення бажання опанувати різні категорії іменника; розвиток пізнаваль-</p>

			ного інтересу на основі засвоєння категорій іменника.
		<p>– дотримується на письмі та в усному мовленні правил мовленнєвого етикету;</p> <p>– доцільно вживає під час звертання іменники в кличному відмінку;</p> <p>– адекватно вживає іменники в однині та множині.</p>	<p>МР – розвиток мовлення на основі роботи з категоріями іменника.</p>
	<p><i>Культура мовлення.</i> Правила мовленнєвого етикету під час звертання до дорослих. Правильне вживання під час висловлювання іменників в однині та множині. Використання під час звертання іменників у кличному відмінку (протягом року).</p>		
18	<p>Прикметник</p> <p>Роль прикметників у мовленні. *Яксні, відносні та присвійні прикметники. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично). Правопис прикметників із суфіксами <i>-ськ(-ий), -зьк(-ий), -цьк, -зьк, -еньк, -есеньк</i> (практично). *Прикметники-синіміми. Прикметники-антоніми.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розуміє і пояснює роль прикметників у мовленні; за запитаннями виділяє якісні, відносні та присвійні прикметники; уміє визначати рід, число, відмінок прикметників;</p> <p>– розрізняє *прикметники-синіміми і прикметники-антоніми;</p> <p>– правильно записує суфікси у прикметниках;</p> <p>– контролює виконану роботу;</p> <p>– помічає і знаходить помилки, виправляє їх з допомогою вчителя і самостійно; ефективно використовує допомогу.</p>	<p>ППП – корекція і розвиток уваги, мислення, сприймання, пам'яті на основі роботи з різними категоріями прикметника.</p> <p>МР – коригування та збагачення мовлення прикметниками; дотримання правилу прикметників.</p> <p>ОР – коригування та розвиток уваги, пізнавальної активності на основі роботи з прикметниками.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Теми з розвитку мовлення: «Зима – вияв краси природи України», «Українські народні зимові свята».</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Використання прикметників у різних типах мовлення, особливо в текстах описового характеру. Використання прикметників-антонімів.</p> <p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Аналіз зразка виконання завдання. Визначення мети завдання, складання плану його досягнення.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику до тематичних груп: <i>зима, зимові свята</i>; – адекватно вживає в мовленні іменники, прикметники, особливо пестливих значень; – дотримується зв'язку слів у реченнях, речень у тексті; – доцільно використовує прикметники, особливо прикметники-антоніми в текстах описового характеру; – дотримується культури усного та писемного мовлення.</p> <p>Учень: – уміє аналізувати зразок виконання завдання; – визначає мету завдання;</p>	<p>МР – збагачення мовлення лексикою, що належить до тематичної групи «Зима».</p> <p>МР – збагачення мовлення прикметниковою лексикою на основі текстів описового характеру.</p> <p>ППП – розвиток і коригування орієнтувального компонента самостійної навчальної діяльності на основі</p>

18	<p>Речення</p> <p>Розрізнення словосполучення і речення. Речення поширене і непоширене. Поширення речень за допомогою запитань. *Перетворення непоширеного речення у поширене. Граматична основа речення – підмет і присудок. Другорядні члени речення (без вживання термінології). * Поширення речень другорядними членами речення. Однорідні члени речення. Однорідні підмети, присудки і *другорядні члени речення (практично). Розділові знаки в реченнях з однорідними членами. Зв'язок між однорідними членами речення без сполучників та за допомогою сполучника і.</p>	<p>– складає план роботи, дотримується його у процесі діяльності.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє словосполучення і речення, поширені і непоширені речення; – уміє поширювати непоширені речення; – визначає граматичну основу та другорядні члени речення, наводить приклади; – практично визначає однорідні члени речення, поширює речення однорідними та другорядними членами; – дотримується на письмі розділових знаків між однорідними членами речення; – для зв'язку однорідних членів речення використовує сполучник і; – контролює хід виконання завдання; – помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу. 	<p>аналізу зразка виконання завдання та змісту завдання.</p> <p>ППП – розвиток і коригування сприймання, мислення, пам'яті на основі роботи над реченням.</p> <p>МР – збагачення мовлення поширеними реченнями, дотримання правил правопису поширених речень з однорідними членами.</p> <p>ОР – виховання любові і поваги до української мови, прагнення розмовляти літературною мовою; формування вольових зусиль для опанування правилами правопису поширених речень з однорідними членами.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Взаємини в родині між батьками та дітьми, онуками і дідусем та бабусею».</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Дотримання правильної інтонації в реченнях з однорідними членами. Вживання простих і поширених речень в усному та писемному мовленні (практично).</p>	<p>Учень: – самостійно добирає лексику до теми, правильно структурує речення; – дотримуючись зв'язку слів у реченні та речень у тексті, використовує форми мовленнєвого етикету під час продукування висловлювання; – помічає і виправляє допущені помилки; – дотримується правильної інтонації в реченнях з однорідними членами; вживає в мовленні поширені і непоширені речення, дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів у реченнях; помічає і виправляє допущені помилки.</p>	<p>MP – коригування та збагачення мовлення лексикою з українського народного етикету; формування культури усного та писемного мовлення.</p> <p>MP – збагачення мовлення поширеними реченнями; на основі поширених речень розвиток та коригування інтонаційних вмінь.</p>
		<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Виконання мисленнєвих дій: * класифікації, аналізу, синтезу, узагальнення, * порівняння.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя і самостійно аналізує, синтезує, узагальнює навчальний матеріал, класифікує і порівнює його, робить певні висновки, звітується про виконану діяльність.</p>	<p>ППП – формування вмінь виконавчої діяльності на основі уточнення і корекції мисленнєвих дій аналізу, синтезу, класифікації, порівняння й узагальнення.</p>

29	<p>КОМУНІКАТИВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p> <p>Зв'язне мовлення</p> <p>Текст. Повторення вивченого про текст. Структура тексту: зачин – основна частина – кінцівка. Види зв'язку речень у тексті (практично). Особливості побудови розповіді (зачин – основна частина – кінцівка). Простий план власного висловлювання. Основні джерела матеріалу для усної розповіді (практично).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – орієнтується у структурі тексту, наводить приклади; використовує різні види зв'язку речень у тексті; – з допомогою і самостійно будує текст-розповідь, добираючи лексику для усної розповіді; – складає простий план власного висловлювання, розповідає складену розповідь за планом. 	<p>ППП – корекція та формування мислення, пам'яті на основі повторення вивченого про текст.</p> <p>МР – збагачення мовлення мовознавчою термінологією на основі знань про структуру тексту.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності на основі роботи над зв'язними висловлюваннями.</p>
	<p>Види робіт</p> <p>Сприймання чужого мовлення</p> <p>Аудіювання</p> <p>Слухання-розуміння невеликих текстів різних типів, жанрів і стилів мовлення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – уважно слухає чуже мовлення, розуміє його; – орієнтується в ситуації спілкування, прогнозує подальший характер висловлювання на основі формулювання його теми; 	<p>ППП – розвиток і корекція уваги, мислення на основі прослуховування чужого мовлення.</p> <p>МР – розуміння значення і смислу чужого мовлення на</p>

1	2	3	4	5
		<p>Відтворення готового тексту</p> <p>Говоріння</p> <p>Виразне читання текстів, переказ прочитаного за записами і поданим планом.</p> <p>Переказ текстів (усний) за поданим простим планом; * детальний і вибірковий (усний) переказ художніх текстів розповідного характеру, що містять елементи опису.</p>	<p>– визначає тему повідомлення після одноразового прослуховування; – адекватно відповідає на запитання до змісту прослуханого.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виразно, дотримуючись граматичних і логічних пауз, читає вголос; – правильно, свідомо читає мовчки; – переказує прочитане за поданим планом; – адекватно відповідає на запитання щодо змісту прочитаного; – контролює правильність відповіді, помічає помилки, намагається виправити їх; – уміє докладно і вибірково переказувати невеликі художні твори розповідного характеру за поданим простим планом; – відновлює невеликі деформовані тексти; – усвідомлює межі висловлювання; 	<p>основі роботи з ілюстраціями до його змісту.</p> <p>ОР – формування вольових зусиль на основі аналізу, порівняння, уточнення, запам'ятовування та розуміння смислу прослуханого.</p> <p>ППП – формування уваги зосереджуватися на прикметності відповідей з приводу прослуханого тексту; коригування мислення і пам'яті на основі пояснення значень слів з прослуханого тексту, вияву розуміння смислу прочитаного.</p> <p>МР – правильне відтворення смислу почутого висловлювання, дотримуючись техніки читання; дотримування культури усного зв'язного мовлення.</p>

	<p>*Відновлення деформованого тексту-розповіді і тексту-опису. Порівняння текстів описового і розповідного характеру.</p>	<p>– уміє підпорядковувати власне висловлювання темі або головній думці; – порівнює тексти описового і розповідного характеру; – контролює правильність виконання завдання; – помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу.</p>	<p>ОР – формування пізнавальної активності, розвиток волі для правильного виконання завдань; виховання доброзичливості на основі оцінювання робіт однокласників.</p>
	<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Усний і письмовий твір-розповідь. Усний твір-опис за поданим планом, опорними словами та ілюстрацією. Складання усного і письмового (з допомогою вчителя) твору-опису окремих предметів, тварин, за малюнками. Усний і письмовий твір-опис (після опрацювання з учителем) на основі особистих вражень, за жанровою картиною. Складання просяного плану власного висловлювання розповідного типу.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє твори описового і розповідного характеру; – з допомогою вчителя, ілюстрацій складає невеликі описи відомих предметів, тварин; – складає після попереднього опрацювання змісту твори-описи за жанровою картиною, на основі особистих вражень; – складає план тексту розповідного характеру; – має уявлення про ситуацію спілкування; – розрізняє адресанта і адресата мовлення; – створює діалог відповідно до ситуації спілкування, використовуючи в діалозі</p>	<p>ППП – коригування та розвиток уваги, сприймання на основі роботи з усними та письмовими зв'язними висловлюваннями; формування вміння словесно-логічного мислення, довготривалої пам'яті на основі роботи над творами описового характеру та під час різноманітних мовленнєвих ситуацій. МР – диференціювання складових частин тексту, реплік діалогу на основі роботи над творами описового харак-</p>

1	2	3	4	5
		<p>Діалог. Уявлення про ситуацію спілкування: той, хто говорить або пише, – адресант мовлення; той, хто слухає або читає, – адресат мовлення. Мета мовлення. Створення діалогу відповідно до ситуації спілкування, пов'язаної зі спостереженнями учнів, їхнім життєвим досвідом. *Побудова діалогу за поданою ситуацією спілкування. Використання в діалозі різних за метою висловлювання речень. *Формування вміння вести діалог з використанням різних за метою висловлювання речень (практично).</p> <p>Тема з розвитку мовлення: «Весна, літо – вияви краси природи України».</p>	<p>різні за метою висловлювання речення; – контролює правильність власного мовлення, помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу.</p>	<p>теру та мовленнєвих ситуацій на задану тему; дотримання культури усного і писемного мовлення. ОР – коригування волі, емоцій під час складання усного і письмового творів описового характеру та у процесі створення діалогу відповідно до ситуації спілкування.</p> <p>МР – розширення словникового запасу на основі лексики тематичних груп «Весна», «Літо», адекватне вико-</p>
			<p>Учень: – добирає лексику до теми висловлювання; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів у мовленні;</p>	

		<p>– правильно структурує зв'язне висловлювання, використовуючи пестливі слова, синоніми, антоніми;</p> <p>– дотримується формул мовленнєвого етикету – під час спілкування вживає слова ввічливості;</p> <p>– активно продукує адекватні репліки діалогу;</p> <p>– уміє правильно записати репліки діалогу.</p>	<p>ристання її в усному та писемному мовленні; догримання послідовної та структурної єдності висловлювання.</p> <p>МР – збагачення словникового запасу словами ввічливості, які використовують у діалогах у заданій мовленнєвій ситуації спілкування.</p>
	<p><i>Культура спілкування.</i> Вживання слів ввічливості під час спілкування. Формулювання реплік діалогу на задану тему.</p>	<p>Учень:</p> <p>– уміє аналізувати зразок виконання завдання, дотримується зразка під час виконання завдання;</p> <p>– контролює правильність виконання завдання, адекватно оцінює результати власної діяльності, звітується про виконану роботу.</p>	<p>ППП – формування і коригування вміння самостійно навчальної діяльності на основі орієнтувального компонента самостійної навчальної діяльності.</p>
	<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p>		
	<p>Аналіз зразка виконання завдання, *аналіз ходу здійснення плану виконання завдання. Оцінка результату власної діяльності (практичного).</p>		

1	2	3	4	5
	2	Повторення вивченого протягом року	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за запитаннями розрізняє число, рід, відмінок іменників, прикметників, будує різні за метою висловлювання речення; – за поданим планом і опорними словами будує тексти описового та розповідного характеру; – бере активну участь у діалозі, правильно структурує репліки діалогу. 	<p>ППП – формування вміння зосереджуватися на предметі діяльності; адекватне сприймання, осмислювання, запам'ятовування і пригадування навчального матеріалу.</p> <p>МР – розвиток умінь зв'язного мовлення на основі роботи з різними частинами мови.</p> <p>ОР – розвиток настирливості, цілеспрямованості, сили волі з метою опанування вмінь літературно правильно висловлювати свої думки в усній і писемній формах.</p>

На кінець року

Учень із вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:

знає: слова, що належать до професійної лексики городника, маляра, шевця, столяра; будову слова; правопис префіксів зі словами в реченні; основні граматичні категорії іменника і прикметника; текст-розповідь і текст-опис;

уміє: аналізувати слова за будовою; добирати антоніми, синоніми до певної тематичної групи слів; визначати число, рід, відмінок прикметника; вибірково перекладувати невеликі художні тексти; відрізняти префікси від прийменників, правильно записувати їх зі словами в реченні; створювати діалоги відповідно до ситуації спілкування; розрізняти текст-розповідь і текст-опис; утворювати просте і складне речення з однорідними членами; поширювати речення за допомогою запитань; усно скласти твір-опис окремого предмета.

Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:

знає: будову слова; основні граматичні категорії іменника, прикметника; має

1	2	3	4	5
			<p>уявлення про однорідні члени речення, розділові знаки в реченнях з однорідними членами (правила вживання); правопис префіксів у словах;</p> <p>уміє: аналізувати слова за будовою; добирати антоніми до певної тематичної групи слів; відрізняти префікси від прийменників; визначати число, рід, відмінок іменників і прикметників; вільно (усно) переказувати невеликі художні твори розповідного характеру; розрізняти поширені і непоширені речення; поширювати речення за допомогою запитань; має уявлення про однорідні члени речення; вживає слова ввічливості під час спілкування; адекватно відповідає на репліки діалогу.</p>	

7 клас

(102 год на рік, 3 год на тиждень)

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	2	3	4	5
1	80	<p style="text-align: center;">ЛІНГВІСТИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p> <p style="text-align: center;">Вступ</p> <p>Краса і багатство української мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про красу і багатство української мови, її словниковий склад, уміє користуватися тлумачним словником для пояснення значення слів.</p>	
	3	<p style="text-align: center;">Повторення</p> <p>Правопис іменників і прикметників з іншими частинами мови. Граматичні категорії іменника, прикметника. Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Учень:</p> <p>– дотримується правил правопису іменників і прикметників з іншими словами в реченні; – знає і виділяє граматичні категорії іменника, прикметника; – розрізняє речення за метою висловлювання, наводить приклади.</p>	<p>ППП – розвиток сприймання, мислення, пам'яті на основі роботи з іменниками і прикметниками, вжитими в реченнях, різних за метою висловлювання. МР – збагачення мовлення на основі повторення навчального матеріалу про іменник і прикметник.</p>

1	2	3	4	5
	5	<p>Лексикологія</p> <p>Походження слів: власне українські та запозичені слова. Використання слів: загальноновживані, професійні слова і терміни. *Поняття про фразеологізми. *Прислів'я як різновид фразеологізмів. Формування вмінь добирати прислів'я.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про походження слів; розрізняє загальноновживані та професійні слова і терміни, наводить приклади; – розрізняє прислів'я як вид фразеологізмів, наводить приклади; – добирає зі словника прислів'я до поданого тексту; – уміє виділяти в тексті певний лексичний засіб і доводить доцільність або недоцільність його вживання; – конструює словосполучення та речення з поданими словами; 	<p>ОР – розвиток пізнавальної активності з метою засвоєння матеріалу про іменники та прикметники.</p> <p>ППП – розвиток уваги, сприймання, мислення, пам'яті на основі матеріалу про професійні терміни, фразеологізми.</p> <p>МР – збагачення мовлення професійною лексикою, що стосується доступних розумово відсталим професій прислів'ями, фразеологізмами.</p> <p>ОР – формування структури самостійної діяльності; розвиток саморегуляції, здатності працювати за зразком, словесною інструкцією, за увагою.</p> <p>МР – збагачення словникового запасу відповідною термінологією (професійні слова, терміни), що стосуються доступних розумово</p>

		<p>– контролює хід виконання завдання; – знаходить і виправляє помилки.</p>	<p>відсталим професій; адекватне вживання відповідної лексики у власному мовленні.</p>
48	<p>Слово</p>		
2	<p>Основа слова Повторення будови слова: префікс, корінь, суфікс, закінчення. Визначення основи слова (практично).</p>	<p>Учень: – виділяє основу слова, знає значущі частини слова, наводить приклади.</p>	<p>ППП – розвиток аналітико-синтетичної діяльності на основі поетапного визначення будови слова; формування уявлень про складні слова.</p>
3	<p>Складні слова Утворення складних слів. Сполучні голосні <i>е, о</i> у складних словах.</p>	<p>Учень: – виділяє в тексті складні слова, пояснює їх значення; – утворює складні слова за допомогою сполучних голосних <i>е, о</i>; – правильно записує складні слова; – помічає помилки, з допомогою і постійно виправляє їх; – ефективно використовує допомогу;</p>	<p>МР – збагачення мовлення суфіксальною та префіксальною лексикою, активне використання її у власному мовленні. ОР – розвиток саморегуляції, пізнавального інтересу, самостійності під час виконання завдання.</p>
	<p><i>Культура мовлення.</i> Правильна вимова та запис у словах наголошених і ненаголошених голосних. Вимова складних слів зі сполучними голосними.</p>	<p>– дотримується правильної вимови складних слів; вимови наголошених і ненаголошених голосних; – дотримується правильного складних слів, слів із ненаголошеними голосними; – помічає і виправляє помилки.</p>	<p>МР – розвиток мовлення на основі збагачення запасу знань про складні слова, суфіксальну і префіксальну лексику.</p>

1	2	3	4	5
	8	<p>Імєнник</p> <p>Повторєння вїдомостей про їмєнник. Граматичнї категорїї їмєнника: число, рїд, вїдмїнок. Вживання кличного вїдмїнка їмєнника при звертаннї: <i>батьку, Тарасє Григоровичу, Марїє Иваново</i>.</p> <p><i>Культура мовлення</i>. Вживання при звертаннї їмєнникїв у кличному вїдмїнку. Вживання великої букви у власних назвах (на письмї).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрїзняє граматичнї категорїї їмєнника, адекватно ставить запитання; – вїдляє в усному та писемному мовленнї їмєнники в кличному вїдмїнку, правильно вимовляє їх і записує; – контролює правильнїсть вимови та запису, помїчає помилки, виправляє з допомогою і самостїйно; – ефективно використовує допомогу; <ul style="list-style-type: none"> – використовує у власному усному і писемному мовленнї їмєнники у кличному вїдмїнку; – наводить приклади; – дотримуєтьєся правил вживання великої букви у власних назвах; – контролює правильнїсть виконання завдання, помїчає та виправляє допущєнї помилки; звїтує про хїд виконання завдання. 	<p>ППП – розвиток наочно-образного мислення на основї аналізу граматичних категорїй їмєнника.</p> <p>МР – розвиток мовлення на основї розширення словникового запасу їмєнниковою лексикою; адекватне вживання її в мовленнї.</p> <p>ОР – корекцїя вмїнь виконавчої дїяльностї; формування саморегуляцїї повєдїнки.</p> <p>МР – формування культури усного і писемного мовлення на матерїалї кличного вїдмїнка їмєнника.</p>

10	<p>Прикметник</p> <p>Повторення граматичних категорій прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження в усному і писемному мовленні прикметників з іменниками (дотримання лексико-граматичної сполучуваності). Роль іменників та прикметників у художньому стилі мовлення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – практично визначає граматичні категорії прикметника; – дотримується на письмі та в усному мовленні лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками, наводить приклади; – розуміє роль прикметників і іменників у текстах художнього стилю мовлення; – наводить приклади з текстів; – аналізує зразок виконання завдання, дотримується зразка та плану виконання завдання; – дотримується інструкції, яку уважно вислуховує; – помічає і виправляє помилки в усному і писемному мовленні; – усно звітується про хід виконання завдання; – зв'язує свою роботу з роботою товариша; – ефективно використовує допомогу; – адекватно використовує прикметники в усному і писемному мовленні, зокрема в текстах описового стилю мовлення. <p><i>Культура мовлення.</i> Доречно використання прикметників у висловлюваннях, у текстах-описах.</p>
	<p>ППП – розвиток сприймання, пам'яті, мислення на основі порівняння граматичних категорій прикметника; уточнення уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.</p> <p>MP – збагачення словниковою запасу прикметниковою лексикою, адекватне використання її в мовленні.</p> <p>OP – формування вмінь контролювати власну мовленнєву діяльність відповідно до набутих знань та вмінь про граматичні категорії прикметника.</p>	<p>MP – формування культури мовлення на основі знань про правопис прикметників; дотримання лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іншими словами в реченні.</p>

1	2	3	4	5
	13	<p>Дієслово</p> <p>Загальне значення, *синтаксична роль. Часи дієслова. Змінювання дієслів за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Дієвідміни. Дієслова першої і другої дієвідмін, їх значення та визначення. *Неозначена форма дієслова. Правопис частки <i>не</i> з дієсловами.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – практично за запитаннями визначає дієслово в усному і писемному мовленні; – розуміє і пояснює синтаксичну роль дієслова; – визначає час дієслова, змінює дієслова за часами (практично), наводить приклади; – визначає число дієслова, дієвідміни; знаходить у тексті і наводить приклади дієслів неозначеної форми; – дотримується правопису частки <i>не</i> з дієсловами, наводить приклади; – стежить за правильністю вимовою та правописом дієслів; – помічає помилки в усному і писемному мовленні, виправляє їх з допомогою вчителя і самостійно; – дотримується зразка виконання завдання, інструкції; – звітує про виконану роботу; – порівнює свою роботу з роботою товариша; – намагається адекватно оцінити виконане завдання; – ефективно використовує допомогу; 	<p>ППП – корекція фонематичного слуху; розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі визначення й узагальнення головних ознак дієслова.</p> <p>МР – формування комунікативної функції мовлення (монологічного й діалогічного мовлення на основі використання лексики, що належить до різних частин мови).</p> <p>ОР – формування вмінь адекватно оцінювати результати власної мовленнєвої діяльності.</p>

		<p><i>Культура мовлення.</i> Використання в мовленні дієслів-антонімів і дієслів-синонімів. Правила наголошення дієслів. *Практичне вживання різних форм дієслів у майбутньому часі. *Вживання форм теперішнього і майбутнього часу дієслів замість форми минулого часу.</p>	<p>МР – формування культури усного і писемного мовлення з опорою на дієслівну лексику.</p>
		<p>– адекватно використовує в усному і писемному мовленні дієслова-антоніми і дієслова-синоніми, намагається пояснити їх значення, користуючись тлумачним словником;</p> <p>– адекватно вживає дієслова теперішнього, минулого і майбутнього часів, пояснює їх значення, дотримується правил правопису;</p> <p>– помічає і виправляє помилки, користуючись зразком та інструкцією;</p> <p>– наводить власні приклади;</p> <p>– адекватно оцінює виконане завдання; ефективно використовує надану допомогу.</p>	
4	<p>Займенник</p> <p>Поняття про займенник. Роль займенників у мовленні. Особові займенники. *Розподіл особових займенників за трьома особами. Правопис займенників з іменниками і прикметниками.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має поняття про займенники, їх роль у мовленні;</p> <p>– наводить приклади; виділяє в усному і писемному мовленні особові займенники, практично визначає, до якої особи належить займенник;</p> <p>– дотримується правил правопису займенників з іншими словами в реченні;</p> <p>– помічає допущені помилки, виправляє їх;</p> <p>– адекватно сприймає допомогу;</p>	<p>ППП – розвиток спостережливості, уваги, аналітико-синтетичної діяльності на основі знань про іменник та займенник; корекція мислення, пам'яті під час роботи із займенниками.</p> <p>МР – формування вмінь диференціювати в усному і писемному мовленні займенники та іменники; збага-</p>

1	2	3	4	5
	3	<p><i>Культура мовлення.</i> *Правильне вживання займенників для зв'язку речень у тексті. Вживання займенників відповідно до змісту попереднього речення. Вживання на письмі займенників <i>ви, вас, вам</i> з великої літери в пошанному значенні.</p> <p>Службові слова</p> <p>Прийменники, сполучники. Вживання прийменників і сполучників для зв'язку речень. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.</p>	<p>– адекватно використовує займенники для зв'язку речень у тексті; – дотримується правил правопису займенників під час вживання їх у пошанному значенні (у листах, вітальних листівках тощо).</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про службові слова, їх роль у мовленні, наводить приклади; – доцільно вживає сполучники для зв'язку однорідних членів речення; – контролює правильність усного і писемного мовлення, помічає помилки і виправляє їх; 	<p>чення словникового запасу займенниковою лексикою. ОР – розвиток особистісних якостей: волі, настирливості, охайності, любові до праці, уточнення вмінь самостійної навчальної діяльності. МР – адекватне вживання займенників в усному і писемному мовленні.</p> <p>ППП – корекція слухового сприймання, уваги, мислення, пам'яті на основі диференціації прийменників, сполучників, звертань. МР – розвиток мовлення на основі збагачення словни-</p>

3	<p>Звертання</p> <p>Місце звертання в реченні: на початку, в середині, в кінці. Вживання звертання за межами речення. Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику. *Звертання не поширене і поширене.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримується зразка виконання завдання; – адекватно оцінює власну роботу і роботу товарища; – ефективно використовує допомогу. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про звертання, виділяє звертання в усному і писемному мовленні, наводить приклади; – дотримується вживання розділових знаків при звертанні на письмі; – розрізняє непоширені і поширені звертання, намагається вживати їх у власному мовленні; – адекватно вживає звертання за межами речення; – дотримується правил правопису звертань, помічає і виправляє помилки, наводить приклади; – звряє виконане завдання з інструкцією; – дотримується вимог виразного читання речень, діалогів зі звертаннями, інтонації в усному мовленні; – контролює правильність вживання прийменників і сполучників у писемному та усному мовленні; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу. 	<p>кового запasu звертаннями, прийменниками і сполучниками; формування вмінь адекватно вживати в мовленні прийменники, звертання і сполучники для зв'язку членів речення і речень.</p> <p>ОР – розвиток пізнавального інтересу до української мови; формування вмінь контролю та самоконтролю власної мовленнєвої діяльності.</p>
	<p><i>Культура мовлення. Дотримання правильної інтонації в реченнях зі звертаннями, в діалогів. Адекватне вживання звертань, прийменників і сполучників в усному і писемному мовленні.</i></p>		<p>MP – розвиток діалогічного та монологічного мовлення на основі вживання в мовленні звертань, прийменників, сполучників.</p>

1	2	3	4	5
	12	<p>Речення</p> <p>Підмет і присудок як головні члени речення. Другорядні члени речення. Поширення речень за допомогою запитань другорядними членами речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень різного виду. Речення, ускладнені звертанням. Вживання простих і *ускладнених речень в усному і *письмовому мовленні. Речення з однорідними членами (без сполучників, *зі сполучниками <i>і, й, та, а, але</i>). Кома між однорідними членами речення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про підмет і присудок як головних членів речення, наводить приклади; – виділяє в реченнях другорядні члени речення; – поширює речення другорядними членами речення; – розрізняє речення за метою висловлювання, наводить приклади; – дотримується на письмі розділових знаків у кінці речень різного виду та правильного інтонуювання різних за метою висловлювання речень; – правильно інтонує та записує речення зі звертаннями, з однорідними членами речення; – контролює правильність виконання завдання; – дотримується інструкції; – знаходить і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу; – адекватно оцінює виконане власне завдання і завдання товариша. 	<p>ППП – розвиток сприймання, мислення, пам'ять на основі пригадування знань про головні і другорядні члени речення.</p> <p>МР – збагачення мовлення поширеними різними за метою висловлювання реченнями.</p> <p>ОР – розвиток самостійності, охайності під час виконання письмових робіт.</p>

		<p>Теми з розвитку мовлення:</p> <p>«Ввічливе звертання до рослин в Україні: <i>Ви, Вас, Вам, Ваши</i>», «Охорона природи в Україні», «Улюблені українцями рослини-символи: <i>калина, верба, мальви, барвнок</i>».</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику до тематичних груп: пошанування дорослих, природа, рослини-символи, адекватно вживає слова в мовленні; – правильно структурує речення, дотримуючись лексико-граматичної сполучуваності слів; – контролює правильність усного та писемного мовлення, помічає і виправляє допущені помилки; – адекватно реагує на допомогу; 	<p>МР – збагачення словникового запасу пошанною лексикою та лексикою, яка стоїть за словом.</p>
		<p><i>Культура мовлення.</i> Дотримання правильного інтонавання різних за метою висловлення речень. Дотримання правильної інтонації в реченнях з однорідними членами. Дотримання правил вживання на письмі розділових знаків у реченнях з однорідними членами.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – правильно інтонує різні за метою висловлення речення, речення з однорідними членами; – дотримується правил правопису різних за метою висловлення речень та речень з однорідними членами; – помічає і виправляє допущені помилки; звиряє виконану роботу зі зразком; – адекватно оцінює виконану роботу; – ефективно використовує надану допомогу. 	<p>МР – формування вміння виразності мовлення, дотримання інтонації в усному мовленні та розділових знаків на письмі.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Визначення мети діяльності, ходу виконання завдання, плану досягнення мети. Виконання мисленневих операцій аналізу, синтезу, порівняння.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє визначати мету майбутньої діяльності; – контролює хід виконання завдання, дотримуючись плану; – адекватно виконує мисленневі операції аналізу, синтезу, порівняння; – перевіряє правильність їх виконання. 	<p>ППП – розвиток орієнтувальної і виконавчої основ самостійної навчальної діяльності у процесі виконання різноманітних завдань репродуктивно-продуктивного і продуктивного характеру.</p>
	20	<p>КОМУНІКАТИВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p> <p>Зв’язне мовлення</p> <p>Повторення вивченого про текст. Структура тексту: зачин – основна частина – кінцівка.</p> <p>Назва і тема висловлювання. Вимоги до зв’язного висловлювання (відповідність заголовка змісту тексту, теми; послідовність, правильність).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – орієнтується у структурі тексту, наводить приклади; – самостійно добирає назву до висловлювання; – уміє визначати тему висловлювання; – дотримується послідовності, правильності висловлювання; – самостійно складає простий план висловлювання; 	<p>ППП – формування вміння аналітико-синтетичної діяльності на основі повторення вивченого про текст.</p> <p>МР – розвиток уміння діалогічного та монологічного мовлення на основі продукування різних типів мовлення.</p>

	<p>Складання простого плану власного висловлювання. Типи мовлення: розповідь, опис, *роздум (міркування). *Уточнення знань про роздум.</p>	<p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру; – з допомогою вчителя складає міркування на задану тему; – відрізняє міркування від інших типів мовлення; – контролює власне усне висловлювання, контролює правильність записів; – помічає і виправляє помилки в усному висловлюванні та письмових роботах; – адекватно використовує допомогу.</p>	<p>ОР – формування вмінь адекватно обґрунтовувати оцінку результатів власної мовленнєвої діяльності та мовленнєвої діяльності однокласників.</p>
	<p>Види робіт Сприймання чужого мовлення Аудіювання</p>	<p>– уважно слухає тексти різних типів і жанрів мовлення, розуміє їх зміст; – сприймає цілісно, без пропусків, запропоновані один раз повідомлення; – відділяє головне від другорядного і утворює його в пам'яті; – самостійно виразно читає тексти різних типів і жанрів мовлення, розуміє сутність прочитаного; – аналізує твір за поставленими запитаннями; – за допомогою словника пояснює значення незрозумілих слів, добирає сино-</p>	<p>ППП – корекція сприймання, мислення, пам'яті під час прослуховування та відтворення текстів різних типів і жанрів мовлення. МР – розвиток діалогічного та монологічного мовлення на основі слухання–розуміння та відтворення чужого мовлення; збагачення словникового запасу словами та висловами із прослуханих текстів.</p>
	<p>Виразне читання вчителем та учнями текстів різних типів і жанрів мовлення, слухання–розуміння їх. Аналіз змісту твору за запитаннями вчителя. *Виділення незрозумілих слів, пояснення їх значення. *Добір до них слів, протилежних і близьких за значенням. *Пояснення значення вжитих у переносному значенні слів.</p>	<p>Учень: – уважно слухає тексти різних типів і жанрів мовлення, розуміє їх зміст; – сприймає цілісно, без пропусків, запропоновані один раз повідомлення; – відділяє головне від другорядного і утворює його в пам'яті; – самостійно виразно читає тексти різних типів і жанрів мовлення, розуміє сутність прочитаного; – аналізує твір за поставленими запитаннями; – за допомогою словника пояснює значення незрозумілих слів, добирає сино-</p>	

1	2	3	4	5
		<p>Відтворення готового тексту</p> <p>Говоріння</p> <p>*Відновлення деформованих текстів різних типів мовлення. Поєднання в одному тексті різних стилів мовлення (спостереження готових текстів). Повний і вибірковий (усний) переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису. Усний переказ окремих епізодів тексту в особах. Формування вмінь замінювати</p>	<p>німи й антоніми, з допомогою вчителя пояснює значення вжитих у переносному значенні слів;</p> <p>– стежить за правильністю власного мовлення;</p> <p>– дотримується інструкції виконання завдання;</p> <p>– знаходить і виправляє помилки; адекватно реагує на зауваження.</p> <p>Учень:</p> <p>– розрізняє тексти різних типів мовлення, орієнтується в їх складових частинах;</p> <p>– з допомогою вчителя і самостійно відновлює деформовані тексти різних типів мовлення;</p> <p>– усно аналізує тексти, в яких поєднано різні стилі мовлення;</p> <p>– з допомогою і самостійно за поданим планом може докладно і вибірково переказати художній текст розповідного характеру з елементами опису;</p> <p>– уміє переказувати в особах, дотримуючись особливостей мови твору;</p>	<p>ОР – розвиток пізнавальної активності на основі роботи з текстами різних жанрів і типів мовлення.</p>

	<p>діалог розповіддю від третьої особи.</p>	<p>– уміє замінити діалог розповіддю від третьої особи; – стежить за правильністю власного мовлення, помічає і виправляє помилки в усному та писемному мовленні; – звіряє свою роботу зі зразком; – дотримується інструкції виконання завдання; – ефективно використовує допомогу.</p>	<p>– уміє самостійно добирати і систематизувати матеріал до твору; – з допомогою складає невелику розповідь на задану тему; – складає невеликі твори (після попереднього їх опрацювання) на основі власних спостережень під час екскурсій; – може продовжити розповідь за поданим початком; – складає з допомогою і самостійно невеликі твори за поданим планом, ілюстрацією, сюжетними малюнками; – пише письмовий переказ після опрацювання матеріалу з учителем; – усно з допомогою вчителя і самостійно за поданим сюжетом складає твори мініатюри;</p>
	<p>діалог розповіддю від третьої особи.</p>	<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Прийоми добору матеріалу до твору (практично). Систематизація матеріалу до твору (практично). Складання з допомогою вчителя невеликих розповідей на задану тему, пов'язану з життям і навчальною працею учнів (робота у шкільній майстерні, на пришкольній ділянці, догляд за класним приміщенням). *Складання невеликих творів за поданим планом на основі спостережень під час екскурсій (в апштец, на пошті, під час сільськогосподарських робіт).</p>	<p>ППП – удосконалення вмінь аналітико-синтетичної діяльності під час створення власних зв'язних висловлювань; розвиток пам'яті на основі пригадування лексики до твору на певну тему. МР – розвиток умінь зв'язного мовлення на основі продукування текстів відповідного характеру. ОР – розвиток позитивного ставлення до навчальної діяльності; формування вмінь контролю та самоконтролю власної мовленнєвої діяльності.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Складання невеликих творів за *серією художніх малюнків, за ілюстрацією і поданим планом. Продовження розповіді за поданим початком. *Письмовий наказ за поданим планом і опорними словами твору-розповіді та твору-опису на основі власних спостережень за природою, про вчинки людей (після опрацювання з учителем). Складання (усно) твору-мініатюри за поданим сюжетом на задану тему (з допомогою вчителя, *під керівництвом учителя).</p> <p>Теми з розвитку мовлення:</p> <p>«Праця на заводі, на фабриці», «Сільськогосподарська праця людей».</p>	<p>– дотримується основних вимог висловлювання;</p> <p>– підпорядковує власне висловлювання темі або головній думці;</p> <p>– стежить за правильністю усного і писемного мовлення;</p> <p>– помічає помилки, виправляє їх;</p> <p>– дотримується вимог зв'язного висловлювання, правопису;</p> <p>– адекватно використовує допомогу; адекватно оцінює власну роботу.</p>	<p>MP – розвиток комунікативної функції мовлення (формування вмінь монологічного мовлення на основі розповіді про відомі професії).</p>

		<p>– дотримується зразка виконання завдання; – ефективно використовує допомогу;</p> <p>– дотримується в усному мовленні і на письмі основних вимог висловлювання; – охайно виконує письмові роботи; дотримується зразка виконання завдання.</p>	<p>МР – розвиток діалогічного та монологічного мовлення на основі розповіді на задану тему.</p>
	<p>Культура мовлення. Дотримання основних вимог висловлювання: правильності, виразності, змістовності, відповідності темі.</p> <p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p>	<p>Учень:</p> <p>– адекватно оцінює результат власної діяльності, діяльності однокурсників; – ефективно сприймає допомогу; – адекватно реагує на зауваження.</p>	<p>ППП – формування вмінь виконавчої основи діяльності на основі оцінювання результату власної діяльності.</p>
5	<p>Повторення вивченого протягом року</p>	<p>Учень:</p> <p>– за запитаннями виділяє частини мови в усному і писемному мовленні; – правильно записує їх з іншими словами в реченні, наводить приклади; – виділяє головні і другорядні члени речення, однорідні члени речення, наводить приклади;</p>	

1	2	3	4	5
			<ul style="list-style-type: none"> –орієнтується в темі висловлювання; – розрізняє тексти різних типів мовлення, дотримується їх структури під час продукування усних висловлювань і письмових переказів; – уважно слухає чуже мовлення, правильно переказує прослуханий текст; – продукує усні та письмові твори-мініатюри на задану учителем тему з допомогою і самостійно; – дотримується зразка виконання завдання та інструкції; помічає і виправляє помилки; – ефективно використовує допомогу; – адекватно оцінює власну роботу та роботу однокласників. <p style="text-align: center;">На кінець року</p> <p>Учень із вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей: знає: правопис займенників з прийменниками, їх роль у мовленні; правила вживання великої літери у власних назвах; будову слова; способи творення складних слів; назви вивчених частин</p>	

	<p>мови, їх граматичні категорії; професійні слова і терміни, що належать до тематичної групи «Праця»;</p> <p>уміє: розрізняти вивчені повнозначні та службові частини мови; правильно вживати займенники <i>ви, вас, вам, вами</i> в шанному значенні; доречно вживати займенники для зв'язку речень у тексті; вживати дієслова в різних часах; визначати дієвідміни дієслів; правильно писати закінчення дієслів I і II дієвідмін; додержуватись правил вживання розділових знаків при звертанні (на письмі); будувати прості і складні речення; додержуватись основних вимог висловлювання: змістовності, правильності, різноманітності, відповідності теми; писати з голосу вчителя, дотримуючись правил правопису і пунктуації; пояснювати за допомогою словника незрозумілі в тексті слова; писати за поданим планом і опорними словами переказ; замінювати діалог розповіддю від третьої особи.</p> <p>Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:</p> <p>знає: назви вивчених частин мови, їх граматичні категорії; основні типи мовлення: розповідь, опис, міркування;</p>
--	---

1	2	3	4	5
			<p>правила вживання розділових знаків у реченнях з однорідними членами; уміє: розрізняти повнозначні та службові частини мови; виділяти у простому реченні головні та другорядні члени речення; будувати просте речення; до речко вживати загальноживані професійні слова і терміни; вживати кличний відмінок іменника при звертанні; розрізняти дієслова І і II дієвідмін; за допомогою тлумачного словника пояснювати значення незрозумілих слів; усно складати невеликий твір на задану тему з елементами розповіді чи опису; записувати з голосу вчителя текст з дотриманням правил орфографії і пунктуації.</p>	

8 клас

(102 год на рік, 3 год на тиждень)

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	2	3	4	5
1	50	<p style="text-align: center;">ЛІНГВІСТИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p> <p style="text-align: center;">Повторення</p> <p>Речення поширені і непоширені. Однорідні члени речення. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами і звертанням.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє поширені і непоширені речення, наводить приклади, знає і дотримується правил вживання розділових знаків у реченнях з однорідними членами, ефективно використовує допомогу;</p> <p>– помічає і виправляє помилки, дотримується культури писемного мовлення.</p>	<p>ППП – розвиток мислення, пам'яті на основі повторення матеріалу про речення і однорідні члени речення.</p>
5		<p style="text-align: center;">Лексикологія</p> <p>Спільнокореневі слова, які належать до різних частин мови. *Добір тематичних груп спільнокореневих слів, які належать до різних частин мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє спільнокореневі слова, які належать до різних частин мови, знаходить їх у тексті, наводить власні приклади;</p> <p>– з допомогою вчителя і самостійно добирає тематичні групи спільнокореневих слів, які належать до різних частин мови.</p>	<p>ППП – формування вмінь порівнювати, класифікувати, узагальнювати на матеріалі тематичних груп спільнокореневих слів.</p> <p>МР – збагачення та корекція мовлення тематичними</p>

1	2	3	4	5
			<p>мови, адекватно вживає їх в усному та писемному мовленні, дотримуючись правил правопису і пунктуації; – уміє конструювати словосполучення і речення з поданими словами; – знаходить у тексті невдало вжиті слова; – уміє виправити текст із внесеним у нього нових слів або замінює наявні власними, більш доцільними; дотримується інструкції та зразка виконання завдання, контролює хід виконання завдання; помічає і виправляє помилки; адекватно реагує на оцінку своєї виконаної роботи.</p>	<p>групами спільнокореневих слів. ОР – розвиток охайності, настирливості, вольових зусиль, працелюбності.</p>
	<p>42 10</p>	<p>Слово Будова слова Корінь слова. Слова, що мають спільний корінь. Словотворча роль префіксів і суфіксів.</p>	<p>Учень: – має поняття про корінь слова, правильно виділяє корені у словах; – розуміє словотворчу роль префіксів і суфіксів, наводить приклади; – знаходить у тексті та придумує слова, що мають спільний корінь, дотримується правил їх правопису;</p>	<p>ППП – корекція мислення, пам'яті, мовлення на основі пригадування знань про будову слова. МР – збагачення словникового запасу однокореневими словами, префіксальною і суфіксальною лексикою.</p>

		<p>– помічає і виправляє допущені помилки, наводить власні приклади; – ефективно використовує допомогу, адекватно реагує на оцінку;</p> <p>– дотримується правильної вимови спільнокоренових слів, наводить власні приклади; – доречно вживає спільнокореневі слова в усному і писемному мовленні; – дотримується культури усного і писемного мовлення, помічає і виправляє допущені помилки; – охайно виправляє в зошиті допущені помилки; – дотримується зразка виконання завдань.</p>	<p>ОР – формування пізнавальної активності, розвиток особистісних якостей: охайності, наполегливості, вольових зусиль, виховання любові до праці.</p> <p>МР – збагачення словникового запасу спільнокореновими словами, адекватне використання їх в усному та писемному мовленні; дотримання культури мовлення.</p>
12	<p><i>Культура мовлення.</i> Правильна вимова спільнокоренових слів та доречне вживання їх у власному мовленні.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має поняття про числівник, відрізняє числівники від інших частин мови; – розрізняє кількісні і порядкові числівники, прості і складені, дотримується їх правильного запису та вимови; – правильно записує числівники з м'яким знаком на кінці та перед закінченням у непрямах відмінках;</p>	<p>ППП – розвиток сприймання, пам'яті, словесно-логічного мислення на основі знань про числівник.</p> <p>МР – збагачення словникового запасу числівниковою лексикою; формування вмінь писемного мовлення на</p>
	<p>Числівник</p> <p>Поняття про числівник. *Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості і складені. *Написання разом порядкових числівників які закінчуються на – (дефіс) тисячний.</p>		

1	2	3	4	5
			<p>– дотримується правопису порядкових числівників які закінчуються на – (дефіс) тисячний;</p> <p>– наводить приклади з тексту та власні;</p> <p>– помічає і виправляє помилки, ефективно використовує надану допомогу, контролює хід виконання завдання, порівнює свою роботу зі зразком, дотримується інструкції під час виконання завдання;</p>	<p>основі написання складених числівників.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності на основі запасу знань про числівник; розвиток позитивного ставлення до навчальної діяльності; виховання любові до математики.</p>
		<p><i>Культура мовлення.</i> Правильне вживання числівників для позначення дати, часу (годин). Дотримання правильного наголошення числівників.</p>	<p>– правильно використовує форми числівників під час читання та усного пояснення прикладів і задач на уроках математики;</p> <p>– використовує числівники у відповідях на уроках трудового навчання, географії, історії;</p> <p>– дотримується правильного наголошення числівників;</p> <p>– дотримується правил правопису числівників.</p>	<p>МР – дотримання правильного наголошення числівників; формування вмінь контролю та самоконтролю за власною діяльністю.</p>
	12	<p>Займенник</p> <p>Особові та присвійні займенники. Зворотний зай-</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє в усному і писемному мовленні зворотний займенник <i>себе</i>, особо-</p>	<p>ППП – розвиток уваги, спостережливості, аналітико-</p>

1	2	3	4	5
		<p><i>Культура мовлення.</i> Вживання займенників з дієслорами в усному та писемному мовленні.</p> <p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Самостійне визначення мети власної діяльності та забезпечення її виконання.</p>	<p>– стежить за правильністю усного та писемного мовлення;</p> <p>– помічає вжиті в мовленні недоречності, з допомогою вчителя і самостійно виправляє їх;</p> <p>– розрізняє в усному та писемному мовленні займенники та дієслова, доречно їх вживає;</p> <p>– дотримується зразка виконання завдання.</p> <p>Учень:</p> <p>– самостійно складає план майбутньої діяльності, визначає її мету;</p> <p>– дотримується плану, зразка та інструкції виконання завдання;</p> <p>– самостійно пояснює послідовність виконання завдання, контролює послідовність виконання;</p> <p>– помічає допущені помилки, самостійно виправляє їх.</p>	<p>MP – дотримання лексико-граматичної сполучуваності займенників і дієслів в усному та писемному мовленні.</p> <p>ППП – формування вмінь орієнтувальної та виконавчої самостійної діяльності; розвиток навички самоконтролю.</p>

8	<p>Прислівник</p> <p>Прислівник – незмінна частина мови. Роль прислівника в реченні. Утворення прислівників від інших частин мови. Правопис прислівників з іншими словами в реченні.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про прислівник як незмінну частину мови, знає, для чого використовують прислівники в усному та письмовому мовленні, адекватно їх вживає; – наводить приклади прислівників; – з допомогою вчителя і самостійно утворює прислівники від інших частин мови; – дотримується правил правопису прислівників з іншими словами в реченні; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу; 	<p>ППП – розвиток спостережливості, мислення, пам'яті на основі аналітико-синтечної діяльності.</p> <p>МР – збагачення словникового запасу прислівниковою лексикою; адекватне використання прислівників у мовленні; розрізнення прислівників від інших частин мови на основі операцій порівняння, класифікації, узагальнення.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності та пізнавального інтересу під час роботи з прислівниками.</p>
	<p><i>Культура мовлення.</i> Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті та для посилення виразності мовлення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адекватно використовує прислівники для зв'язку речень у тексті, дотримується правил правопису прислівників з іншими словами в реченні; – розуміє і пояснює роль прислівників у реченні, наводить приклади; – дотримується культури усного та письмового мовлення. 	<p>МР – удосконалення комунікативних вмінь на основі знань про прислівники.</p>

1	2	3	4	5
	24	<p>Речення</p> <p>*Повні і неповні речення, їх ознаки.</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Вживання неповних речень у діалозі.</p> <p>Речення зі звертаннями. Розділові знаки при звертанні.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє в усному та писемному мовленні повні і неповні речення, дотримується правил їх правопису; – адекватно вживає в мовленні; – помічає та виправляє допущені в усному та писемному мовленні помилки; ефективно використовує допомогу; – розрізняє повні і неповні речення, адекватно вживає неповні речення в діалозі; – дотримується інтонації мовлення неповних речень і правил їх правопису на письмі; – розрізняє звертання в усному та писемному мовленні; – наводить приклади; – дотримується правил правопису звертань у реченні, розділових знаків при них; помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу; 	<p>ППП – розвиток сприймання, мислення, пам'яті на основі формування вмінь структурувати повні й неповні речення.</p> <p>МР – розвиток зв'язного мовлення на основі збагачення словника поширеними реченнями, удосконалення вмінь висловлюватися повними реченнями; формування вмінь діалогічного мовлення на основі знань про поширені речення.</p> <p>ОР – посилення мотивації пізнавальної діяльності, активізація пізнавального інтересу, поглиблення знань про речення.</p>

3	<p><i>Культура мовлення.</i> Використання звертання для передачі ставлення до адресата. Інтонація речень зі звертаннями.</p>	<p>– вживає адекватні звертання при передачі ставлення до адресата (молодшого, старшого за віком); – правильно інтонує речення зі звертаннями; – дотримується правил правопису речень зі звертаннями.</p>	<p>МР – формування культури спілкування в усному мовленні; дотримання культури писемного мовлення в реченнях зі звертаннями.</p>
	<p>Складне речення, його ознаки</p> <p>Складносурядне речення, його будова, засоби зв'язку у складносурядному реченні. Розділові знаки між простими реченнями у складносурядному.</p> <p><i>Культура мовлення.</i> Дотримання в усному та писемному мовленні інтонації складносурядних речень.</p> <p>Складнопідрядне речення, його будова. Засоби зв'язку</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє на слух і на письмі прості та складні речення, знає ознаки складносурядного речення, наводить приклади; – доцільно вживає на письмі засоби зв'язку у складносурядних реченнях; – дотримується зразка та інструкції виконання завдання, помічає і виправляє допущені помилки; ефективно використовує надану допомогу; – розрізняє в усному та писемному мовленні складносурядні речення, дотримується правильної їх інтонації; – знає ознаки складнопідрядного речення, наводить приклади;</p>	<p>ППП – розвиток аналітико-синтетичної діяльності на основі визначення й узагальнення ознак складносурядного речення; розвиток словесно-логічного мислення на основі аналізу складносурядних речень. МР – розвиток комунікативної функції мовлення на основі збагачення мовлення складносурядними реченнями. ОР – розвиток позитивного ставлення до навчальної діяльності; формування вмінь обґрунтовувати особисту</p>

1	2	3	4	5
		<p>у складнопідрядному реченні. Сміслові зв'язки між простими реченнями у складнопідрядному реченні.</p> <p>Утворення складних речень за допомогою сполучників <i>і, а, але, * сполучних слів який, коли, де, що, щоб, тому що</i>. Розділові знаки у складному реченні.</p>	<p>– відрізняє складнопідрядні речення від складносурядних; – пояснює будову складнопідрядного речення; – адекватно використовує засоби зв'язку у складнопідрядному реченні; – пояснює смислові зв'язки між простими реченнями у складнопідрядному реченні; – дотримується зразка і плану виконання завдання, ефективно використовує надану допомогу; – контролює хід виконання завдання; – помічає і виправляє допущені помилки; – адекватно реагує на отриману оцінку виконаного завдання; – з допомогою вчителя і самостійно утворює складні речення з використанням сполучників і сполучних слів; – дотримується інструкції та зразка виконання завдання; – контролює правильність виконання завдання; – помічає і виправляє допущені помилки;</p>	<p>думку; розвиток пізнавального інтересу на основі знань про складне речення.</p>

		<p>– ефективно використовує надану допомогу.</p> <p>– з допомогою вчителя і самостійно навчається вживати у власному мовленні складні речення, дотримується інтонації в усному мовленні та розділових знаків на письмі у складних реченнях;</p> <p>– користується зразком виконання завдання, звіряє виконане завдання зі зразком, помічає допущені помилки, самостійно виправляє їх;</p> <p>– ефективно використовує надану допомогу.</p>	<p>МР – адекватне використання в мовленні складних речень; дотримання культури запису складних речень.</p>
2	26	<p><i>Культура мовлення.</i> Дотримання інтонації та розділових знаків (на письмі) у складнопідрядних реченнях. Вживання складних речень у власному мовленні.</p>	
	<p>КОМУНІКАТИВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ (Зв'язне мовлення)</p>	<p>Повторення вивченого про типи мовлення, особливості їх побудови. Повторення вивченого про текст. Уявлення про стилі мовлення: <i>художній, розмовний, науковий, діловий.</i> Сфери вживання розмовного і наукового стилів мовлення.</p>	

1	2	3	4	5
		<p>Сприймання чужого мовлення</p> <p>Аудіювання</p> <p>Виразне читання текстів різних типів і стилів мовлення; слухання текстів з голосу вчителя.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується вимог виразного читання текстів різних типів і стилів мовлення; – пояснює особливості текстів різних стилів мовлення, використовуючи подані тексти; – уміє виокремити логічно-сміслові частини прослуханого тексту; – робить висновки з почутого; – стежить за правильністю читання, помічає і виправляє допущені помилки, ефективно використовує надану допомогу. 	<p>ППП – формування аналітико-синтетичної діяльності на основі слухання–розуміння текстів різних типів мовлення; розвиток мислення, пам'яті на основі пригадування змісту прослуханого.</p> <p>МР – збагачення власного мовлення словами і висловами із прослуханих творів; адекватне вживання засвоєних слів у мовленні.</p> <p>ОР – формування вмінь обґрунтовувати результати власної діяльності.</p>

	<p>Відтворення готового тексту</p> <p>Говоріння</p> <p>Складання простого плану тексту. Переказ тексту за поданим планом. Стислий усний переказ за поданим планом розповідних текстів з елементами опису. *Стислий письмовий переказ за поданим планом розповідних текстів з елементами опису (з допомогою вчителя). Усний стислий і вибірковий та *письмовий перекази текстів розповідного типу публіцистичного стилю мовлення на основі прочитаної нотатки в газеті, прослуханих телепередач.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно складає простий план поданого тексту, уміє скласти план сприйнятого на слух висловлювання; – переказує текст за складеним планом; – може стисло усно переказати розповідний текст з елементами опису; – з допомогою вчителя за поданим планом стисло письмово переказує текст – розповідь з елементами опису; – може стисло і вибірково усно й письмово переказати текст розповідного типу публіцистичного стилю мовлення (прочитана нотатка в газеті, прослухана телепередача); – контролює хід виконання завдання, дотримується плану виконання завдання, зрідка та інструкції; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу; – адекватно реагує на отриману оцінку. 	<p>ППП – розвиток пам'яті, словесно-логічного мислення на основі усного та письмового переказу текстів різних типів мовлення.</p> <p>МР – удосконалення вмінь діалогічного і монологічного мовлення на основі роботи з текстами різних типів мовлення; дотримання культури усного та писемного мовлення.</p> <p>ОР – розвиток пізнавальної активності на основі роботи з текстами різних типів мовлення; розвиток позитивного ставлення до навчальної діяльності.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Практичне складання з допомогою вчителя елементарних міркувань на задану тему, пов'язану з життям і навчальною діяльністю учнів (про збереження здоров'я, майбутню професію тощо). *Продовження міркування за наданим початком. Ділове мовлення. Замітка до стінної газети.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя складає елементарні міркування на задану тему, догримується структури міркування, може самостійно продовжити розпочате міркування на задану тему; – стежить за правильністю висловлювання особистих думок, за правильністю структури речень і тексту загалом; – підпорядковує власне висловлювання темі або головній думці; – може самостійно структурувати власне висловлювання на задану тему, виправляє й удосконалює його; – помічає помилки, з допомогою вчителя і самостійно виправляє їх; – з допомогою вчителя і самостійно складає за поданим планом невеличку замітку до шкільної газети на задану тему; – дотримується культури усного та писемного мовлення; 	<p>ППП – удосконалення вміння словесно-логічного мислення на основі роботи міркування з текстами; розвиток пам'яті, уточнення інтелектуальних операцій на основі попереднього осмислення ознак міркування.</p> <p>МР – формування вмінь ділового мовлення на матеріалі замітки до стінгазети; збагачення мовлення побутовою та професійною лексикою, адекватне використання її в міркуванні; формування вмінь діалогічного мовлення на основі складання діалогів відповідно до ситуації спілкування.</p> <p>ОР – розвиток стійкого позитивного ставлення до збереження власного здоров'я, до обраної майбутньої про-</p>

			фесії; формування етики поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях спілкування.
	<p>Діалог</p> <p>Діалогічне мовлення. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування. Використання реплік для стимулювання, підтримки діалогу. *Складання діалогу певного обсягу відповідно до ситуації спілкування на запропоновану тему. *Уміння вибрати відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення. Уміння висловити особисту позицію щодо теми, яка обговорюється. Формування вмінь демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (логічність, стислість, виразність, доречність, винахідливість). Розділові знаки при діалозі.</p>	<p>– виділяє в усному та писемному мовленні діалог; – дотримується в усному та писемному мовленні вимог діалогічного мовлення; – бере участь у діалозі відповідно до ситуації та мети спілкування, складаючи діалог відповідно до ситуації спілкування на запропоновану тему, добираючи відповідний стиль мовлення; – намагається використовувати репліки для стимулювання та підтримки діалогу; – дотримується логічності, стислості, виразності, доречності мовлення у процесі діалогу; – намагається висловити особисту позицію щодо теми розмови; – дотримується інтонації в усному мовленні та розділових знаків під час продукування діалогу на письмі; – користується планом, зразком виконання завдання, дотримується їх; – контролює хід виконання завдання, звіряє виконану роботу зі зразком; – намагається виправляти допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу;</p>	

1	2	3	4	5
		<p><i>Культура мовлення. Дотримання теми спілкування, правил спілкування, норм літературної мови під час спілкування.</i></p>	<p>– уміє під час діалогу дотримуватися теми спілкування; – дотримується правил спілкування (не перебиває співрозмовника, намагається заохочувати його висловити особисту думку, зацікавлено й доброзичливо вислуховує співрозмовника); – уміє висловити незгоду з позицією іншого співрозмовника в такий спосіб, щоб не образити його; – намагається дотримуватися норм літературної мови під час спілкування; – дотримується культури писемного мовлення.</p>	<p>МР – удосконалення літературної мови на основі прочитаних творів; формування вмінь діалогічного мовлення під час різноманітних ситуацій спілкування.</p>
		<p>Монолог</p> <p>Монологічне мовлення. Побудова висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаного або прослуханого тексту,</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про монологічне мовлення, розрізняє в усному та писемному мовленні діалог і монолог, знає їх особливості; – дотримується структури діалогу та мовленню в усному та писемному мовленні; – з допомогою вчителя і самостійно правильно будує монолог, добираючи</p>	<p>ППП – розвиток аналітико-синтетичного сприймання на основі аналізу зразків монологів; розвиток словесно-логічного мислення на основі аналізу епізодів із особистого життєвого досвіду.</p>

	<p>епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений) або почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо).</p> <p>*Розкриття теми висловлювання; логічне використання мовного матеріалу, послідовне використання мовних засобів відповідно до комунікативного завдання. Складання власних висловлювань різних типів за поданим планом. Складання невеличких творів за картинами українських художників. Написання творів на основі власних спостережень і вражень. *Добір мовних засобів відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення.</p>	<p>та впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє розкрити тему висловлювання, виразно відобразити головну думку; – виявляє особисте ставлення до предмета висловлювання, намагаючись висловити своє ставлення різними граматичними засобами; – виявляє творчість під час мовленнєвої діяльності, зокрема намагається доречно викласти матеріал; – користується планом для складання власних висловлювань різних типів мовлення; – добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; – дотримується зразка виконання завдання та інструкції; – звіряє власну роботу зі зразком; – контролює хід і правильність виконання завдання, помічає і виправляє допущені помилки, ефективно використовує надану допомогу. 	<p>МР – удосконалення вмінь монологічного мовлення на основі зразків монологів. ОР – формування вмінь оцінного ставлення про прочитаний або побачений твір мистецтва.</p>
--	---	---	---

1	2	3	4	5
		<p>Теми з розвитку мовлення: «Повага до хліба в Україні», «Красо України, Поділля!»</p> <p><i>Культура мовлення. Дотримання основних правил спілкування. *Уміння робити висновки, висловлювати особисту думку щодо сприйнятого.</i></p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику для висловлювання, пояснює значення слів, доречно вживає їх у мовленні; – намагається вживати в мовленні порівняння, епітети, антоніми й синоніми;</p> <p>– дотримується культури усного та писемного мовлення; – знає і дотримується основних правил спілкування; – може висловити особисту думку щодо сприйнятого, робить відповідні висновки; – читає тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення з достатньою швидкістю, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм.</p>	<p>МР – збагачення лексики словами, що належать до тематичних груп «Хліб», «Природа», адекватне використання їх у власному мовленні; дотримання лексико-граматичної сполучуваності слів.</p> <p>МР – дотримання культури спілкування в різних мовленнєвих ситуаціях; формування вмінь аргументовано висловлюватися про побачене чи прочитане.</p>

		<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Узагальнення, порівняння, класифікація, висновки з прочитаного. *Самостійне визначення мети власної діяльності, забезпечення її досягнення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно узагальнює, порівнює, класифікує, робить висновки з прочитаного; – може самостійно визначити мету власної діяльності, намагається забезпечити її досягнення; – адекватно використовує зразок, план виконання завдання, інструкцію; – контролює хід власної діяльності; – ефективно використовує надану допомогу. 	<p>ОР – розвиток орієнтувальної основи діяльності на основі мисленнєвих операцій порівняння, класифікації, узагальнення; удосконалення вмінь виконавчої діяльності.</p>
3	2	<p>Повторення вивченого протягом року</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє діалог і монолог, визначає частини мови за їх граматичними категоріями, дотримується правил правопису, структурує зразки діалогічного та монологічного мовлення з використанням різних частин мови та з дотриманням особливостей діалогічного та монологічного мовлення, дотримується культурного мовлення. 	

1	2	3	4	5
			<p style="text-align: center;">На кінець року</p> <p>Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей: знає: словотворчу роль префіксів і суфіксів; частини мови, їх граматичні категорії; ознаки складного речення; типи мовлення, особливості їх побудови; правила вживання розділових знаків при звертанні у простому та складному реченнях; уміє: розрізняти діалог і монолог; аналізувати слова за будовою; утворювати слова за допомогою префіксів і суфіксів; складати поширені і непоширені речення, речення зі звертаннями; утворювати з простих речень складні; писати перекази після опрацювання матеріалу з учителем; писати диктанти з дотриманням правил орфографії; складати діалог відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування; складати монолог відповідно до теми висловлювання.</p>	

		<p>Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:</p> <p>знає: частини мови, їх грамагічні категорії; ознаки складного речення; правила вживання розділових знаків при звертанні у простому реченні;</p> <p>уміє: розрізняти діалог і монолог; аналізувати слово за будовою; утворювати слова за допомогою префіксів; складати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування; складати поширені речення, речення зі звертанням; писати диктант, дотримуючись правил правопису слів.</p>	
--	--	---	--

9 клас

(68 год на рік, 2 год на тиждень)

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	2	3	4	5
1	22	ЛІНГВІСТИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ		
	2	Повторення Частини мови, їх ознаки. Основні правила правопису частин мови (практично, за вибором учителя).	Учень: – знає і розрізняє частини мови в усному та писемному мовленні, наводить приклади; – дотримується правил правопису частин мови з іншими словами в реченні, доводить пояснення прикладами; – дотримується культури усного та писемного мовлення.	ППП – уточнення сприймання, розвиток мислення, пам'яті на основі знань про частини мови. МР – збагачення мовлення словами, що належать до різних частин мови. ОР – формування пізнавальної активності на основі роботи зі словами, що належать до різних частин мови.
	20	Узагальнення і систематизація вивченого Прості і складні речення. Речення поширені і непоши-	Учень: – розрізняє прості і складні, поширені і непоширені речення, наводить прик-	ППП – розвиток словесно-логічного мислення, довго-

		<p>рені. Розділові знаки у складних реченнях. Професійні слова-терміни. Велика буква у власних назвах. *Поширені і непоширені звертання в реченнях. Розділові знаки в реченнях зі звертаннями.</p>	<p>ладі, правильно записує їх, пояснює доцільність розділових знаків у складних реченнях; – знає і доцільно вживає професійні слова-терміни, правильно їх вимовляє і записує; – дотримується правил вживання великої букви у власних назвах; – виділяє інтонаційно в усному мовленні поширені і непоширені звертання, на письмі виділяє їх відповідними розділовими знаками; – дотримується культури усного та писемного мовлення; – адекватно використовує надану допомогу.</p>	<p>тривалості пам'яті на основі знань про поширені і непоширені речення. МР – збагачення мовлення поширеними і непоширеними реченнями, професійними словами-термінами; дотримання культури усного та писемного мовлення. ОР – розвиток пізнавальної активності, особистісних якостей: допитливості, охайності, любові до української мови, наполегливості, вміння працювати самостійно.</p>
2	44	<p>КОМУНІКАТИВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ (Зв'язне мовлення)</p> <p>Повторення вивченого про текст. Структура тексту: зачин-основна частина-кінцівка. Назва і тема висловлювання. Типи мовлення: розповідь, опис, міркування (роздум).</p>		

1	2	3	4	5
		<p>Стилі мовлення: <i>розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий.</i></p> <p>Види робіт</p> <p>Сприймання чужого мовлення</p> <p>Аудіювання</p> <p>Виразне читання текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення. Читання текстів публіцистичного стилю мовлення. Виділення незрозумілих слів, пояснення їх значення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виразно читає з дотриманням норм української орфопії; – з допомогою і самостійно, користуючись словником, пояснює значення незрозумілих слів; – намагається аналізувати особливості змісту сприйнятого на слух висловлювання; – володіє прийомами уточнення почутого; – знає значення окремих слів висловлювання; – відповіді підтверджує прикладами; – дотримується інтонації мовлення під час читання текстів різних типів і стилів мовлення; 	<p>ППП – удосконалення слухозорового сприймання, довготривалої пам'яті, словесно-логічного мислення на основі роботи з текстами різних жанрів, типів і стилів мовлення.</p> <p>MP – збагачення мовлення словами та висловами публіцистичного стилю мовлення, адекватне використання у власному мовленні.</p> <p>OP – формування вміння висловлювати власне ставлення до почутого чи прочитаного.</p>

		<p>– помічає допущені помилки, намагається виправити їх; – ефективно використовує надану допомогу.</p>	
	<p>Відтворення готового тексту</p> <p>Говоріння</p> <p>Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення. Стильний усний переказ за поданим планом тексту-опису предмету. Стильний письмовий переказ за поданим планом тексту-опису предмета. *Повний усний переказ тексту-опису предмету. Стильний усний і письмовий переказ тексту з елементами опису приміщення. Повний усний переказ тексту з елементами опису природи. Стильний письмовий переказ тексту з елементами опису</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно, чітко, в оптимальному темпі, виразно читає тексти різних типів, жанрів і стилів мовлення; – пояснює значення незрозумілих слів; – за поданим зразком і планом з допомогою вчителя і самостійно стисло усно переказує тексти, у яких подано опис предмета; – з допомогою вчителя і самостійно за поданим планом, зразком та інструкцією письмово відтворює стислий текст-опис предмета; – з допомогою вчителя повністю усно переказує текст, у якому дано опис предмета; – з допомогою вчителя та поданого плану стисло та повно усно переказує тексти з елементами опису приміщення, пише з допомогою вчителя письмовий 	<p>ППП – удосконалення сприймання, довготривалої пам'яті, словесно-логічного мислення на основі роботи з текстами-описами. МР – удосконалення вміння зв'язного усного та письмового мовлення на основі роботи з текстами-описами; збагачення мовлення епітетами, метафорами, порівняннями; корекція естетичного сприймання на основі розширення естетичних уявлень через осмислення й аналіз змісту виразальних засобів текстів описового характеру.</p>

1	2	3	4	5
		<p>природи після опрацювання його з учителем. *Повний усний переказ тексту з елементами опису природи. Стиглий усний й письмовий переказ тексту з поєднанням різних типів мовлення (після опрацювання з учителем). *Повний усний переказ тексту з поєднанням різних типів мовлення. Повний усний переказ тексту з елементами опису процесу праці. Повний усний і письмовий переказ тексту з елементами опису зовнішності людини.</p>	<p>стиглий переказ тексту з елементами опису приміщення; – стисло усно перекажує тексти з елементами опису природи; – стисло усно і письмово перекажує тексти, у яких поєднано різні типи мовлення (після опрацювання з учителем); – дослівно перекажує тексти з елементами опису процесу праці, зовнішності людини; пише письмові перекази текстів з елементами опису зовнішності людини після опрацювання текстів з учителем та складання плану переказів; – дотримується культури усного та писемного мовлення; – контролює правильність виконання завдання, помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу.</p>	<p>ОР – виховання любові до Батьківщини, бережливого ставлення до природи рідного краю; формування оціночного ставлення до виконавчої роботи.</p>
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Інтер'єр класу, спальні, їдальні, магазину, пошти, рідної домівки».</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя і самостійно добирає відповідну лексику, правильно структурує речення; намагається вико-</p>	<p>МР – збагачення словникового запасу побутовою лексикою, адекватне викорис-</p>

		<p>ристовувати в усному та писемному мовленні прикметники, вживає порівняння, антоніми, синоніми, багатозначні слова; – дотримується культури усного та писемного мовлення.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя або під контролем учителя складає план власної діяльності щодо виконання усного або письмового завдання; – дотримується послідовності ходу виконання завдання; – чітко уявляє проміжні та кінцевий результати власної діяльності; – намагається звіряти складений власний план зі зразком виконання завдання; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу; 	<p>таня її у власному мовленні; дотримання культури усного та писемного мовлення.</p>
	<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Складання плану досягнення результату власної діяльності.</p>	<p>– з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику для переказу, дотримується лексико-граматичної сполучуваності слів у реченнях;</p> <p>– дотримується правил правопису під час написання переказів, культури усного та писемного мовлення.</p>	<p>ППП – формування орієнтувальної основи діяльності на основі роботи з планом майбутньої діяльності; розвиток умінь аналітико-синтетичної діяльності аналізу зразка майбутньої праці.</p>
	<p><i>Культура мовлення.</i> Вживання під час переказу професійних слів-термінів.</p>		<p>MP – збагачення уявлень про багатство української мови на основі використання в переказах професійних слів-термінів.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Твір-опис тварини за власним спостереженням. Твір-опис приміщення за власним спостереженням. Твір-опис природи за власним спостереженням. Твір-опис процесу праці за картиною. Твір-опис процесу праці за власним спостереженням. Твір-опис зовнішності людини за картиною. Твір-опис (усно і письмово) людини за власним спостереженням. Твір-розповідь (усно, письмово) про випадок із життя. Твір-розповідь (усно, *письмово) про професії батьків, родичів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику для творів описового та розповідного характеру; – з допомогою складає простий план твору описового і розповідного характеру на задану тему; – дотримується плану під час написання твору; – адекватно використовує дібрану до творів лексику, знає і пояснює значення вжитих слів; – дотримується лексико-граматичної сполучуваності вжитих слів; – підпорядковує власне висловлювання темі або головній думці, усвідомлюючи його межі; – контролює хід виконання завдання; – звіряє свою роботу зі зразком, дотримуючись плану твору; – усно звітує про виконану роботу; – адекватно реагує на зауваження; – дотримується культури усного та писемного мовлення. 	<p>ППП – розвиток умінь з пам'яті та за уявою передавати за допомогою мовлення побачене у природі, зображене на картині, прочитане; збагачення уявлень про виразальні засоби мови. МР – удосконалення вмінь монологічного мовлення на основі побаченого чи прочитаного; дотримання культури усного та писемного мовлення. ОР – розвиток пізнавальної активності на основі роботи з творами мистецтва, на основі особистих спостережень; естетичний розвиток.</p>

	<p>Тема з розвитку мовлення: «Українські народні ремесла і промисли».</p>	<p>Учень: – правильно добирає лексику до заданої теми; – розуміє і пояснює значення слів, які належать до тематичних груп «Народні ремесла», «Народні промисли»; – адекватно вживає відповідну лексику під час структурування усних висловлювань на задану тему;</p>	<p>МР – збагачення мовлення лексикою, що стосується українських народних ремесел і промислів, дотримання лексико-граматичної сполучаності слів у мовленні.</p>
	<p><i>Культура мовлення.</i> Доречно вживання професійної лексики в усному та писемному мовленні.</p>	<p>– пояснює значення професійних слів-термінів, намагається доречно вживати їх в усному та писемному мовленні; – наводить приклади речень з відповідними словами; – дотримується культури усного та писемного мовлення.</p>	<p>МР – збагачення лексики професійними словами-термінами, доречне вживання їх в усному та писемному мовленні.</p>
	<p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Визначення мети власної діяльності, плану її досягнення.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя і самостійно, користуючись зразком, визначає мету власної діяльності, складає з допомогою план досягнення виконання завдання; – дотримується плану під час виконання завдання;</p>	<p>ППП – удосконалення вмінь орієнтувальної основи діяльності на основі аналізу зразка виконання завдання та складеного плану.</p>

1	2	3	4	5
5		<p>Твір-мініатюра розповідного характеру (усний, письмовий) на основі побаченого.</p> <p>Колективне складання твору-роздуму про вчинок людей.</p> <p>Замітка до шкільної стінної газети про випадок із шкільного життя.</p> <p>Замітка до газети на зразок роздуму про збереження і захист зелених насаджень, рідкісних квітів, тварин, птахів.</p>	<p>– звіряє свою роботу зі зразком, аналізує зразок виконання завдання та власну виконану роботу, порівнює їх, помічає і виправляє допущені помилки;</p> <p>– наводить приклади правильного виконання завдання;</p> <p>– ефективно використовує надану допомогу;</p> <p>– з допомогою вчителя і самостійно за поданим планом та використовуючи підібрану лексику, складає твори-мініатюри розповідного характеру на основі побаченого, про випадки із шкільного життя;</p> <p>– бере активну участь у колективному складанні твору-роздуму про вчинки людей, про охорону природи;</p> <p>– розрізняє твір-розповідь і твір-роздум, дотримується їх структури під час продукування усних і писемних висловлювань;</p> <p>– дотримується зразка і плану виконання завдання;</p> <p>– звітується про виконану роботу, адекватно реагує на оцінку.</p>	<p>ППШ – розвиток сприймання, пам'яті, мислення на основі побаченого; розвиток спостережливості, уваги.</p> <p>МР – формування вмінь складати невеличкі твори-роздуми на основі побаченого, випадків із шкільного життя; дотримання культури усного та писемного мовлення.</p> <p>ОР – виховання любові до природи рідного краю, бережливого ставлення до неї; формування вольових зусиль для успішного виконання завдання.</p>

		<p>Теми з розвитку мовлення:</p> <p>«Зовнішня краса жінки, чоловіка».</p> <p>«Внутрішня краса людини: порядність, скромність, чесність, доброта, людяність, любов до ближнього, взаємодопомога, вихованість».</p>	<p>МР – збагачення мовлення оцінною лексикою, адекватне вживання її в мовленні; дотримання вимог зв'язного мовлення.</p>
	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно добирає відповідну лексику для висловлювання, дотримується структури усного та писемного висловлювання; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу. 	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має поняття про діалогічне та монологічне мовлення, наводить приклади; – складає усний діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування; – знає порядок запису діалогічного мовлення, правильно записує складений діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування, дотримується інтонації в усному діалогічному мовленні та розділових знаків під час запису діалогів; – дотримується зразка виконання завдання; – звиряє виконану роботу зі зразком, помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує надану допомогу; – дотримується культури спілкування. 	<p>МР – збагачення мовлення оцінною лексикою, адекватне вживання її в мовленні; дотримання вимог зв'язного мовлення.</p>
	<p>Діалогічне мовлення</p> <p>Складання діалогу (усно) відповідно до ситуації спілкування (на пошті, виклик швидкої допомоги, дзвінок у міліцію, у транспорті, у лікарні, на роботі, зустріч з однокласником, з товаришем).</p> <p>Складання і запис діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Розділові знаки при діалозі.</p>	<p>ППП – корекція аналітико-синтетичної діяльності на основі ситуацій спілкування; розвиток мислення, пам'яті, уточнення сприймання під час різноманітних мовленнєвих ситуацій.</p> <p>МР – удосконалення вмінь діалогічного мовлення на основі відповідних ситуацій спілкування; дотримання культури діалогу.</p> <p>ОР – виховання етики поведінки під час спілкування; формування поваги до людей праці, розуміння краси людської праці.</p>	<p>ППП – корекція аналітико-синтетичної діяльності на основі ситуацій спілкування; розвиток мислення, пам'яті, уточнення сприймання під час різноманітних мовленнєвих ситуацій.</p> <p>МР – удосконалення вмінь діалогічного мовлення на основі відповідних ситуацій спілкування; дотримання культури діалогу.</p> <p>ОР – виховання етики поведінки під час спілкування; формування поваги до людей праці, розуміння краси людської праці.</p>

1	2	3	4	5
		<p>Тема з розвитку мовлення: «Взаємини між однолітками».</p> <p><i>Культура мовлення. Дотримання формул народного етикету під час спілкування.</i></p> <p>Формування вмінь самостійної навчальної діяльності</p> <p>Оцінювання результатів власної діяльності та діяльності однокласників.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно добирає відповідну лексику для висловлювання, пояснює значення слів, адекватно вживає їх у мовленні; – правильно структурує роздуми про взаємини між однолітками; – ефективно використовує надану допомогу; – дотримується формул мовленнєвого етикету під час спілкування з дорослими, з незнайомими людьми, з однокласниками, з близькими людьми та з рідними. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адекватно оцінює свою роботу і роботу однокласників, порівнює виконану роботу зі зразком, дотримується інструкції виконання завдання; – помічає і виправляє допущені помилки; – ефективно використовує допомогу; – адекватно реагує на зауваження. 	<p>МР – збагачення мовлення формулами мовленнєвого етикету; адекватне вживання слів увічливості у власному мовленні.</p> <p>МР – виховання культури поведінки на прикладах народних звичаїв і обрядів.</p> <p>ППП – удосконалення вмінь виконавчої діяльності на основі оцінного ставлення до наслідків власної роботи та роботи однокласників.</p>

		<p>Ділове мовлення</p> <p>Сфери використання ділового мовлення. Повторення: лист, листівка, запис адреси на листівці та конверті. Написання листа рідним, друзям. Заява. Автобіографія. Усний і письмовий звіт про виконану роботу.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має поняття про ділове мовлення, знає сфери його використання; - уміє правильно записати адресу на листівці, конверті; - з допомогою вчителя і самостійно складає листи рідним, друзям, правильно їх записує, пояснює складові запису листа, підпису листівки; - дотримується культури мовлення під час написання листа, поздоровлення на листівці; - має поняття про заяву, автобіографію, звіт про виконану роботу; - пояснює, для чого і коли використовують ці ділові папери; - правильно записує їх після аналізу з учителем та за опорою на зразок; - дотримується зразка виконання завдання та інструкції; - помічає і виправляє допущені помилки, контролює правильність виконання завдання, адекватно оцінює виконану роботу. 	<p>ППП – уточнення сприймання, удосконалення мислення, пам'яті на основі пригадування особливостей усного та писемного ділового та монологічного мовлення.</p> <p>МР – удосконалення знань про епістолярний стиль мовлення; дотримання вимог ділового мовлення; збагачення словникового запасу лексикою ділового мовлення.</p> <p>ОР – формування поваги до старших, культури поведінки; виховання охайності, працелюбності.</p>
--	--	--	---	--

1	2	3	4	5
	2	<p>Повторення вивченого протягом року</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується структури усних і писемних висловлювань, правильно вживає розділові знаки під час написання переказів і творів, діалогів; – правильно оформляє ділові папери. <p style="text-align: center;">На кінець року</p> <p>Учень із вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:</p> <p>знає: формули мовленнєвого етикету; професійну лексику, що стосується доступних розумово відсталим учням професій; правила вживання великої літери у власних назвах; складові частини тексту; правила вживання розділових знаків під час написання речень із звертаннями, з однорідними членами речення; призначення ділових паперів, правила їх оформлення;</p>	

		<p>уміє: усно і письмово (за поданим планом) структурувати тексти описового та розповідного характеру; виділяти на письмі однорідні члени речення, звертання; виділяти в усному та писемному мовленні різні за метою висловлювання речення; використовувати адекватні репліки для стимулювання і підтримки діалогу; складати усні та писемні висловлювання з урахуванням мети й адресата мовлення; підпорядковувати висловлювання темі та головній думці; використовувати в усному та писемному мовленні вивчені мовні засоби зв'язку речень у тексті; дотримуватися абзаців під час виконання письмових завдань; знаходити і виправляти допущені помилки та описки у змісті, мовному оформленні власних висловлювань; правильно оформляти ділові папери.</p>	
		<p>Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей: знає: формули мовленнєвого етикету; професійну лексику, що стосується професій, доступних розумово відсталим, правила вживання великої букви у власних назвах; правила пунктуації при</p>	

1	2	3	4	5
			<p>звертанні, однорідних членах речення; складові частини тексту; ділові папери; уміє: усно і письмово за поданим планом після опрацювання з учителем структурувати тексти описового та розповідного характеру; виділяти на письмі звертання, однорідні члени речення; виділяти в мовленні різні за метою висловлювання речення; підпорядковувати висловлювання темі й головній думці; будувати висловлювання з урахуванням мети й адресата мовлення; за зразком оформляти ділові папери, дотримуючись розділових знаків.</p>	

10 клас

(36 год на рік, 1 год на тиждень)

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	2	3	4	5
1	7	<p>ЛІНГВІСТИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ</p> <p>Вступ</p> <p>Мова – найважливіший засіб пізнання і спілкування. Краса і багатство української мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розуміє значення української мови як засобу пізнання і спілкування, наводить приклади з творів та із власного життєвого досвіду.</p>	
2	6	<p>Повторення</p> <p>Види речень за метою висловлювання: <i>розповідні, питальні, окличні</i>. Розділові знаки в кінці речень. Типи мовлення: <i>розповідь, опис, міркування</i>. Особливості побудови різних типів мовлення. Мовні засоби зв'язку речень у тексті.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє види речень за метою висловлювання, наводить приклади, догадується правил правопису різних за метою висловлювання речень;</p> <p>– розрізняє типи мовлення, пояснює особливості побудови різних типів мовлення, використовує різні засоби зв'язку речень у тексті (<i>сполучники, займенники, повтори, спільнокореневі слова</i>);</p>	<p>ППП – корекція слухового сприймання; розвиток сприймання, словесно-логічного мислення, доготтривалої пам'яті на основі знань про види речень за метою висловлювання і тексти різних типів мовлення.</p> <p>МР – збагачення мовлення різними за метою вислов-</p>

1	2	3	4	5
		<p><i>Культура мовлення. Дотримання інтонації різних за метою висловлювання речень.</i></p>	<p>– розрізняє на слух і на письмі інтонацію різних за метою висловлювання речень, дотримується інтонації в усному та писемному мовленні, *використовує (на письмі) мовні засоби зв'язку речень у тексті.</p>	<p>лювання реченнями; на основі зразків побудова текстів різних типів мовлення; дотримання культури усного та писемного мовлення. ОР – формування пізнавального інтересу до рідної мови; виховання охайності, працелюбності, доброзичливості.</p>
3	28 18	<p>КОМУНІКАТИВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ (Зв'язне мовлення)</p> <p>Види мовленнєвої діяльності: <i>аудіювання, говоріння, читання, письмо. Адресат і адресант мовлення. Стили мовлення: розмовний, художній, науковий,</i></p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє адресата і адресанта мовлення; – розрізняє стилі мовлення; – намагається виразно читати тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення, дотримуючись норм орфоєпії.</p>	<p>ППП – удосконалення слухово-зорового сприймання, словесно-логічного мислення, довготривалої пам'яті на основі прослуханих творів.</p>

	<p><i>публіцистичний, офіційно-діловий. Сфери вживання кожного з них.</i></p> <p>ВИДИ РОБИТ</p> <p>Сприймання чужого мовлення</p> <p>Аудіювання</p> <p>Виразне читання текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення з дотриманням норм орфоєпії.</p> <p>Відтворення готового тексту</p> <p>Говоріння</p> <p>Переказ прочитаного з *визначенням творчого завдання (висловлення особистого ставлення до подій, персонажів (героїв) та їхніх вчинків).</p> <p>Конспект прочитаного тексту наукового та публіцистичного стилів мовлення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує прочитаний текст за записами, переказує самостійно докладно, вибірково; – переказує з виконанням творчого завдання, висловлюючи особисте ставлення до подій, героїв (персонажів) та їх вчинків, наводить приклади з прочитаних творів та з випадків із власного життєвого досвіду, порівнює вчинки героїв; – намагається виділити головне під час конспектування текстів наукового та публіцистичного стилів мовлення; – дотримується правил орфографії, помічає і виправляє помилки; – наводить власні приклади. 	<p>MP – пояснення значення незрозумілих слів на основі змісту прочитаного твору; дотримання лексико-граматичної сполучуваності слів під час усного або письмового переказу змісту проголошеного чи прочитаного тексту; формування умінь культури мовлення.</p> <p>OP – розвиток позитивного ставлення до навчальної діяльності; формування охайності, наполегливості, вміння самостійної навчальної діяльності.</p>
--	---	--	---

1	2	3	4	5
		<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування на задану вчителем тему (характеристика людей, героїв (персонажів) прочитаних творів). *Діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями, спостереженнями природи.</p> <p>Відгук (усний) про твір мистецтва: картину природи, книжку, кінофільм. Усна відповідь (за поданим планом) на основі вибіркового переказу наукового та публіцистичного стилів мовлення.</p> <p>Усний і *письмовий твір-повідь на основі особистих спостережень і вражень.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – бере активну участь в діалозі на задану вчителем тему, адекватно будує репліки діалогу, помічає і виправляє допущені помилки; – правильно записує репліки діалогу з дотриманням правил правопису і пунктуації, адекватно реагує на зауваження, критично ставиться до власних відповідей та відповідей товаришів, сприймає надану допомогу; <p>– правильно буде відгук про твір мистецтва, вдало використовуючи епітети й порівняння;</p> <p>– за поданим планом складає усну відповідь на основі вибіркового переказу текстів наукового і публіцистичного стилів мовлення, розрізняючи ці стилі в усному та письмовому мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя і самостійно складає усний і письмовий твори роз-</p>	<p>ППП – корекція аналітико-синтетичної діяльності на основі змісту запропонованих діалогів, удосконалення довготривалої пам'яті, словесно-логічного мислення.</p> <p>МР – формування вмінь будувати репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування; закріплення вмінь діалогічного та монологічного мовлення.</p> <p>ОР – формування пізнавальної активності; уточнення вмінь обґрунтовано аргументувати оцінку власної діяльності та діяльності однокласників, виховання позитивного ставлення до навчання.</p> <p>МР – збагачення словникового запасу лексикою на</p>

	<p>повідного характеру на основі особистих спостережень і вражень;</p> <ul style="list-style-type: none"> – критично оцінює сприйняту інформацію, порівнює з відомими прикладами із особистого життєвого досвіду та із прочитаним; – намагається за аналогією формулювати правильні висновки; – дотримується структури тексту розповідного типу мовлення; – ефективно використовує допомогу; – помічає і виправляє допущені помилки; – дотримується правил орфоєпії і орфографії. 	<p>задану тему, адекватне використання засвоєних слів у власному мовленні; дотримання лексико-граматичної сполучуваності слів в усному та писемному мовленні.</p>
<p>Тема з розвитку мовлення:</p> <p>«Ліки навколо нас».</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно добирає відповідну лексику для висловлювання, правильно структурує речення і текст; – помічає помилки та виправляє їх, адекватно реагує на зауваження, стежить за культурою усного та писемного мовлення; – дотримується етики спілкування і формул мовленнєвого етикету; 	<p>MP – формування культури поведінки на основі загальноприйнятих формул мовленнєвого етикету.</p>
<p><i>Культура мовлення. Етика спілкування. Правила при-</i></p>		

1	2	3	4	5
		<p>ймання гостей. Правила поведження в гостях.</p>	<p>– знає і дотримується правил приймання гостей та правил поведження в гостях; – адекватно реагує на зауваження, помічає і виправляє допущені помилки; – вчасно надає допомогу товаришам.</p>	
9	<p>Ділове мовлення</p> <p>Місце і роль ділового мовлення в житті людей. Ділові папери. Лист, адреса. Телеграма. Заява. Автобіографія. Доручення. Розписка. Оголошення. План роботи. Звіт про виконану роботу. Пояснювальна записка. Протокол, витяг з протоколу.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розуміє і пояснює значення ділового мовлення в житті людей, наводить приклади; – з допомогою вчителя і самостійно, користуючись зразками, оформляє ділові папери; – помічає і виправляє допущені помилки, адекватно реагує на зауваження, ефективно використовує надану допомогу. Без сторонньої допомоги організовує себе до виконання усних і письмових завдань, контролює хід виконання завдання, дотримується зразка, інструкції та плану виконання завдання.</p>	<p>ППП – розвиток слухо-зорового сприймання, удосконалення вмінь словесно-логічного мислення, корекція довготривалої пам'яті на основі роботи з діловими паперами. МР – збагачення словникового запасу лексикою ділового стилю мовлення, адекватне використання її у власному мовленні; формування вмінь правильно оформляти ділові папери. ОР – формування почуття відповідальності, виховання</p>	

1	2	3	4	5
4	1	<p>Повторення вивченого протягом року</p> <p>Створення невеличких текстів різних типів мовлення. Оформлення ділових паперів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно створює невеличкі усні та письмові тексти описового та розповідного характеру з елементами діалогу; – дотримується структури текстів різних типів мовлення, правил правопису; – правильно інтонує різні за метою вивчення речення, дотримуючись метою висловлювання речення; – використовує зразок, план та інструкцію, правильно оформляє ділові папери; – ефективно використовує надану допомогу, контролює хід виконання завдання, помічає і виправляє допущені помилки. 	

На кінець року

Учень із вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:

знає: будову тексту; особливості тексту-розповіді та тексту-опису; типи мовлення, стилі мовлення; назви і призначення ділових паперів;

уміє: оформляти ділові папери; за поданим планом створювати тексти різних типів; розрізняти тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення; будувати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування; переказувати почуте або прочитане близько до змісту тексту; висловлювати власне ставлення до подій, героїв (персонажів) твору та їх вчинків.

Учень із нижчим рівнем розвитку пізнавальних можливостей:

знає: будову тексту; типи мовлення; назви і призначення ділових паперів;

уміє: оформляти ділові папери; усно переказувати зміст тексту за поданим планом; брати участь у діалозі на задану тему спілкування; розрізняти тексти різних типів, жанрів і стилів мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ

УКРАЇНСЬКА МОВА (5–10-ті класи)

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень розумово відсталих учнів виступає їх мовленнєва діяльність, яка включає чотири види: *говоріння, аудіювання* (слухання–розуміння), *читання, письмо*. Оцінюванню підлягають знання, пізнавальні та практичні вміння, якими учні оволоділи з читання та мови. Відповідно показниками оцінювання є:

- *діалогічне мовлення* (відповіді на запитання);
- *монологічне мовлення* (усний переказ);
- *технічна і смислова сторони читання*;
- *графічні навички письма*;
- *орфографічна і пунктуаційна грамотність* (контрольне списування і диктант);
- *мовні знання й уміння*.

У спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей письмові перекази і твори є навчальними і контрольному оцінюванню не підлягають. Щодо оцінювання орфографічних і пунктуаційних умінь, то для учнів 1–4-х класів основною формою перевірки є тематичне контрольне списування з друкованого тексту; для учнів 5–10-х класів – контрольний диктант. При цьому оцінюється орфографічна і пунктуаційна грамотність, графіка – чіткість і правильність почерку (якщо в учня немає фізичних порушень), уміння належним чином оформляти роботу.

Учні першого-другого класів списують складні слова, прості речення: першого класу – наприкінці третьої і четвертої чвертей; другого – в кінці кожної чверті (але після проходження теми).

У п'ятикласників-десятикласників, які з тієї чи іншої причини не можуть писати диктант, оцінюванню підлягає контрольне списування.

Перевіряються також гігієнічні вміння: правильність постави під час письма; уміння правильно тримати олівець,

ручку; уміння правильно розміщувати зошит на парті, підтримуючи його вільною рукою.

В основу критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з української (російської) мови взято якості знань з мови і мовлення: розуміння (осмисленість), повнота, дієвість, міцність, системність, систематичність, узагальненість, рівень сформованості мовних і мовленнєвих умінь і навичок, зокрема лексичних і комунікативних, уміння самостійної навчальної діяльності, уміння сприймати допомогу (допомогу учень не сприймає; завдання виконує зі значною допомогою вчителя; потребує допомоги у вигляді зразка виконання завдання, навідних запитань, інструкції; потребує контролю за діяльністю; завдання виконує самостійно, без допомоги).

Також враховано спосіб діяльності учня: учень копіює зразок виконання завдання; завдання виконує за зразком та інструкцією; завдання виконує лише за інструкцією; завдання виконує самостійно; уміє переносити знання в нову ситуацію.

Відповідно до показників та їх характеристик, визначено рівні навчальних досягнень учнів з української (російської) мови: I – початковий (пасивний); II – середній (репродуктивний); III – достатній (репродуктивно-продуктивний); IV – високий (продуктивний). Визначення таких рівнів зумовлено тим, що рівні оцінювання навчальних досягнень розумово відсталих учнів мають мати такі ж самі назви, як і рівні оцінювання навчальних досягнень учнів масової школи, а також необхідністю оцінки в розумово відсталих учнів насамперед самостійного використання здобутих ними знань, умінь і навичок.

Зважаючи на форми організації навчально-пізнавальної діяльності школярів, використовують перевірку *індивідуальну, групову і фронтальну*. На уроках української (російської) мови використовують *поточний, тематичний і підсумковий контроль*. Здебільшого перевага віддається поточному і тематичному, які можна використовувати з підготовчого класу, зокрема поточний, оскільки він може бути словесним (вербальним) або в балах.

Поточний, тематичний і підсумковий контроль реалізують за допомогою різноманітних *усних і письмових* методів

контролю, спрямованих на виявлення навчальних досягнень школярів з читання і мови.

Оцінка за ведення зошита з української (російської) мови виставляється щомісяця виведенням середнього бала, з огляду на те, що кожна письмова робота перевірена й оцінена.

У першому класі оцінювання навчальних досягнень учнів повною мірою за пропонованою системою не проводиться. Учень переводиться до другого класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається у вербальній формі загальний рівень засвоєння навчального матеріалу (загальний рівень навчальних досягнень), тобто оцінка в балах не визначається.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 5–10 КЛАСІВ З УКРАЇНСЬКОЇ (РОСІЙСЬКОЇ) МОВИ

Перевірці підлягають: графічні навички письма, орфографічна і пунктуаційна грамотність, мовні знання й уміння.

Графічні навички письма

Графічні навички письма підлягають контрольній перевірці у школярів, які не мають порушень дрібної моторики пальців рук. Перевірці підлягають: дотримання письма по лініях сітки в межах обмежувальних ліній; якість написання букв (дотримання ширини, висоти – як елементів букв, так і окремих букв); дотримання правильного поєднання букв; дотримання гігієнічних умінь письма; спосіб діяльності ставлення до виконуваної роботи та вміння сприймати допомогу.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
1	2	3
I – початковий (пасивний)	1	Письмо дизграфічне, учень пише букви зі значними помилками, порушуючи з'єднання, виходить за обмежувальну лінію, може переходити з лінії на лінію, порушені висота і ширина букв, не дотримується полів, майже в кожній букві допущено помилки, зразок не копіює, завдання виконує під постійним контролем і з допомогою вчителя, до роботи байдужий, допускає 12–14 помилок – I відділення; 18–20 помилок – II відділення.
	2	Пише всі букви, але допускає помилки в з'єднанні букв, списує по буквах, може переходити за обмежувальні лінії, зразком не користується, не дотримується гігієнічних умінь письма, до роботи байдужий, потребує постійної допомоги вчителя, допускає

1	2	3
		10–12 помилок – I відділення; 16–18 – II відділення.
	3	Пише всі букви, списування побуквене, спостерігається зворотний напрям написання букв, припускається помилок у поєднанні елементів і самих букв, письмо неохайне, зразком не користується, гігієнічних умінь письма не дотримується; потребує постійного спонукання до роботи з боку вчителя; допускає 9–10 помилок – I відділення; 15–16 помилок – II відділення.
II – середній (репродуктивний)	4	Пише всі букви, списує двоскладові слова по складах, припускається помилок у нижньому поєднанні букв; за лінію сітки не виходить, трапляються ламані елементи букв, недотримання правил поєднання; зливає окремі букви, допускає зворотний напрям написання окремих букв, елементи букв пише в різні напрямки з різною висотою і шириною, зразок використовує після нагадування; до роботи байдужий, гігієнічних умінь письма не дотримується, потребує контролю з боку вчителя; допускає до 10 помилок – I відділення; 14–15 помилок – II відділення.
	5	Гігієнічних умінь письма дотримується за вимогами вчителя, списує двоскладові слова по складах, склади зі збігом приголосних списує по буквах, зі значним пропуском букв; букви різні за розміром, припускається помилок у поєднанні букв, допомогу вчителя використовує, починає виявляти інтерес до письма; допускає 9 помилок – I відділення; 13–14 помилок – II відділення.

1	2	3
	6	Пише по лініях сітки, окремі показники техніки письма ще у стані становлення, букви непропорційні, завеликі, з ламаними елементами, часто зливає їх при написанні, написання розтягнуте, ефективно використовує допомогу, дотримується гігієнічних умінь письма; лише при безпосередньому контролі вчителя, цікавиться виконуваною роботою, потребує контролю за діяльністю; допускає не більше як 8 помилок – I відділення; 11–12 помилок – II відділення.
III – достатній (репродуктивно-продуктивний)	7	Дотримується графічної сітки, нажим руки в межах норми, дотримується правильного написання волосних ліній, однаковий нахил елементів букв (вправо), майже в усіх буквах витримана пропорція, лише порушено поєднання на письмі літер л, м; списує слова по складах з першого прочитування, дотримується гігієнічних умінь письма після нагадування, до роботи виявляє інтерес, потребує стимулу – похвали; допускає не більше як 6 помилок – I відділення; 9–10 помилок – II відділення.
	8	Букви майже пропорційні, але часто спостерігається різний нахил складових елементів букв, іноді не дотримується правил поєднання букв, особливо в нижній позиції – зливає їх; гігієнічних умінь письма дотримується після відповідного прослуховування інструкції, списує односкладові слова з першого прочитування, до роботи виявляє інтерес, потребує стимулу – похвали; допускає не більше як 4 помилок – I відділення; 7–8 помилок – II відділення.

1	2	3
	9	<p>Букви пропорційно правильні, майже з однаковим нахилом складових елементів, пише з дотриманням майже всіх типів поєднання букв; списує двоскладові слова з другого прочитування, дотримується переважно всіх гігієнічних умінь письма після контролю з боку вчителя (нагадування про правильність письма); до роботи ставиться з інтересом, потребує стимулу – похвали; допускає не більше як 3 помилок – I відділення; 5–6 помилок – II відділення.</p>
<p>IV – високий (продуктивний)</p>	10	<p>Букви пропорційні, майже з однаковим нахилом складових елементів, іноді припускається помилок у поєднанні букв між собою, гігієнічних умінь письма переважно дотримується, списує по одному слову з першого прочитування, завдання виконує самостійно, користується інструкцією, потребує стимулу з боку вчителя; допускає не більше як 2 помилки – I відділення; 3–4 помилки – II відділення.</p>
	11	<p>Письмо чітке, букви пропорційні, іноді припускається помилок у поєднанні в нижній позиції, гігієнічних правил письма дотримується, списує по 1–2 слова з першого прочитування, потребує заохочення; допускає по одній помилці – I відділення; 2–3 помилки – II відділення.</p>
	12	<p>Письмо чітке, букви пропорційні, з однаковим нахилом, правильно поєднані; дотримується всіх гігієнічних правил письма; списує відразу по два слова з першого прочитування без помилок, працює з інтересом, самостійно.</p>

ПЕРЕВІРКА ОРФОГРАФІЧНОЇ І ПУНКТУАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ

Найпоширенішими формами перевірки орфографічної і пунктуаційної грамотності розумово відсталих учнів є контрольне списування і контрольний диктант.

Оцінювання контрольного списування

У контрольному списуванні оцінюванню підлягають: графічні навички (якість написання елементів букв та власне букв); дотримання видів поєднання букв; спосіб списування (побуквений з проговорюванням, побуквений, поскладовий, цілими словами після другого, першого їх прочитання); ставлення до виконуваної роботи; уміння використовувати допомогу; дотримання гігієнічних навичок письма.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
1	2	3
I – початковий (пасивний)	1	Графіка букв, їх поєднання порушені, учень списує зі значними помилками (перестановки, пропуски букв, складів, слів, не дописує закінчень у словах), списування побуквене, правил правопису не дотримується, гігієнічних навичок письма не дотримується, до роботи байдужий, потребує постійної допомоги та контролю з боку вчителя, допускає 21–22 орфографічних і 4–5 пунктуаційних помилок – I відділення; відповідно 23–24 і 5 помилок – II відділення.
	2	Списування побуквене, учень допускає пропуски, перестановки букв, складів, іноді спостерігаються пропуски слів; меж речення, розділових знаків не дотримується; письмо неохайне, графіка букв порушена; до роботи

1	2	3
		байдужий, потребує постійної допомоги та контролю з боку вчителя, допускає 19–20 орфографічних і 4–5 пунктуаційних помилок – I відділення; відповідно 21–22 і 5 помилок – II відділення.
	3	Списування побуквене зі значними пропусками, перестановками букв; учень іноді пропускає склади, не дописує закінчень слів, особливо на <i>й, ь</i> , приголосний; гігієнічних навичок письма не дотримується; письмо неохайне; пасивний, потребує допомоги і контролю за діяльністю; допускає 17–18 орфографічних і 4–5 пунктуаційних помилок – I відділення; відповідно 19–20 і 5 помилок – II відділення.
II – середній (репродуктивний)	4	Списування побуквене, порушена графіка окремих букв, учень не дотримується правильного поєднання букв, правил правопису; гігієнічних навичок письма не дотримується; письмо неохайне, з багатьма помарками; до роботи інтересу не виявляє, потребує контролю за діяльністю; допускає 15–16 орфографічних і 3–4 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 17–18 і 4–5 помилок – II відділення.
	5	Списування побуквене, учень намагається диктувати те, що списує, але спостерігаються пропуски букв, складів, недописування закінчень слів; видів поєднання букв не дотримується; порушена графіка окремих букв (<i>я, т, к, н</i>); не дотримується вивчених правил правопису; багато виправлень, оскільки намагається контролювати письмо; гігієнічних навичок письма дотриму-

1	2	3
		<p>ється при постійному контролі з боку вчителя, починає виявляти деякий інтерес до виконуваної роботи, потребує постійного контролю за діяльністю; допускає 13–14 орфографічних і 3–4 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 15–16 і 4–5 помилок – II відділення.</p>
	6	<p>Списування переважно побуквене з проговорюванням, але окремі двоскладові слова з відкритими складами учень списує по складах після другого прочитування; спостерігаються пропуски, перестановки букв, в окремих словах не дописує закінчення; не завжди дотримується графіки букв, допускає помилки в поєднанні букв; правил правопису дотримується частково, гігієнічних навичок письма дотримується після контролю з боку вчителя; намагається самостійно контролювати письмо (виправляє допущені помилки), починає виявляти зацікавленість до виконуваної роботи, потребує контролю і стимулу до роботи; допускає 11–12 орфографічних і 3–4 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 13–14 і 3–4 помилки – II відділення.</p>
	7	<p>Двоскладові слова учень списує по складах, слова зі збігом приголосних, трискладові – по буквах; припускається помилок на вивчені правила правопису, є пропуски букв, складів, закінчень у словах; частково порушена графіка букв; не дотримується видів поєднання букв, особливо нижнього, гігієнічних правил письма дотримується частково, починає виявляти інтерес до</p>

1	2	3
III – достатній (репродуктивно- продуктивний)		виконуваної роботи; допускає 9–10 орфографічних і 2–3 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 11–12 і 3–4 помилки – II відділення.
	8	Учень списує по складах, окремі слова зі збігом приголосних і трискладові – по буквах; письмо намагається контролювати, але припускається окремих помилок на вивчені орфограми; намагається писати охайно, гігієнічних навичок письма дотримується після інструкції учителя, виявляє інтерес до виконуваної роботи, потребує контролю за діяльністю; допускає 7–8 орфографічних і 2–3 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 9–10 і 3–4 помилки – II відділення.
	9	Учень списує по складах, двоскладові та трискладові слова з відкритими складами списує після другого проговорювання; допускає пропуски букв, не дописує закінчень у словах на <i>й, ь</i> , приголосний; речення записує правильно, дотримується вивчених правил правопису, намагається самостійно контролювати письмо (самостійно виправляє допущені помилки), припускається помилок у нижньому поєднанні букв, гігієнічних навичок письма дотримується частково; цікавиться виконуваною роботою, потребує стимулу; допускає 4–5 орфографічних і 2–3 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 5–6 і 2–3 помилки – II відділення.
		Учень списує по складах, окремі слова списує цілісно після першого прочитання, інколи

1	2	3
IV – високий (продуктивний)	10	допускає пропуски букв, особливо у трибуквених складах зі збігом приголосних; графіка букв переважно в межах нормативних вимог, лише з незначними порушеннями; допускає помилки в нижньому поєднанні букв; правил правопису дотримується, намагається контролювати правильність списування; гігієнічних навичок письма дотримується після інструкції, до роботи ставиться з інтересом, потребує стимулу – заохочення, похвали; допускає 3–4 орфографічні і 1–2 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 5–6 і 2–3 помилки – II відділення.
	11	Двоскладові слова учень списує цілими словами, трискладові та зі збігом приголосних – після другого прочитування; графіка букв у межах нормативних вимог; іноді допускає 2–3 пропуски букв, особливо у словах зі збігом приголосних; інколи порушення нижнього поєднання букв; гігієнічних вимог письма додержується, до роботи ставиться з інтересом, працює самостійно; допускає 2–3 орфографічні і 1–2 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 3–4 і 2–3 помилки – II відділення.
	12	Учень списує цілими словами після першого їх прочитування, графіка букв у межах нормативних вимог, дотримується правил поєднання букв, гігієнічних навичок письма; до роботи ставиться з інтересом, працює самостійно, допускає 1–2 орфографічні і 1–2 пунктуаційні помилки – I відділення; відповідно 2–3 і 2 помилки – II відділення.

Обсяг тексту для списування (у словах)

Клас	I відділення	II відділення	Клас	I відділення	II відділення
1	8–10	5–7	6	28–30	24–26
2	12–14	8–10	7	32–34	28–30
3	16–18	12–14	8	36–38	32–34
4	20–22	16–18	9	40–42	36–38
5	24–26	20–22	10	44–46	38–40

Оцінювання контрольного диктанту

Контрольний диктант є основною формою перевірки орфографічної і пунктуаційної грамотності учнів 5–10-х класів. Для контрольного диктанту використовують текст, доступний для учнів певного класу. Диктант проводять раз на чверть, у кінці семестру і в кінці навчального року.

Обсяг диктанту по класах

Кількість слів					
Клас	I відділення	II відділення	Клас	I відділення	II відділення
5	35–40	20–25	8	65–70	50–55
6	45–50	30–35	9	75–80	60–65
7	55–60	40–45	10	75–80	60–65

Нормативи оцінювання диктанту в балах

Бали	Кількість помилок	
	орфографічних	пунктуаційних
1	25 і більше	8–10
2	20–25	8–10
3	18–20	8–10
4	16–18	7
5	14–16	7
6	12–14	7
7	10–12	3–4
8	8–10	3–4
9	6–8	3–4
10	4–6	1–2
11	2–4	1–2
12	1–2	1–2

ОЦІНЮВАННЯ МОВНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Одним із завдань навчання учнів мови є оволодіння ними мовними одиницями – буквами, словами, частинами мови, значущими частинами слова та вільне використання їх у процесі мовної і мовленнєвої діяльності як в усній, так і в писемній формах. Розумово відсталі учні знайомляться з усіма мовними одиницями: буквами, словами, частинами мови, значущими частинами слова. Тому перевірці підлягають знання й уміння, необхідні для правильного використання мовних одиниць у мові та мовленні. Оцінювання тематичне.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
1	2	3
I – початковий (пасивний)	1	Учень не має елементарних уявлень про певну мовну одиницю (склад, слово, частину мови, значущу частину слова), не може виділити її й назвати, зразком не користується, допомогу не сприймає, до роботи ставиться байдуже, потребує посиленої допомоги та постійного спонукання до роботи з боку вчителя.
	2	Учень має елементарні знання про відповідну мовну одиницю, копіює зразок виконання завдання, допомогу у вигляді інструкції та зразка не сприймає, до роботи ставлення байдуже, потребує постійного спонукання і посиленого контролю за роботою з боку вчителя.
	3	Допомогу учень сприймає зі значними труднощами, з допомогою вчителя (навідні запитання, наочно-зображувальні засоби) дає елементарні відповіді про певну мовну одиницю, але самостійно її не виділяє, зразком не користується, ставлення до роботи індиферентне, потребує постійного спонукання і посиленої допомоги з боку вчителя.

1	2	3
II – середній (репродуктивний)	4	Знання про відповідну мовну одиницю в учня фрагментарні, безсистемні, не використовує їх як в усному, так і в писемному мовленні; самостійно мовну одиницю не виділяє, завдання виконує за зразком та розчленованою інструкцією, ставлення до роботи байдуже, потребує постійного стимулу до праці та посиленого контролю за діяльністю з боку вчителя.
	5	Знання про відповідну мовну одиницю в учня фрагментарні, виділяє її за допомогою навідних запитань або інших стимулюючих засобів, завдання виконує за зразком та інструкцією, до роботи ставиться байдуже, потребує постійного стимулу та постійного контролю за своєю діяльністю.
	6	Учень за допомогою навідних запитань виділяє відповідну мовну одиницю, може вирізнити її серед інших мовних одиниць, намагається використовувати знання про неї як в усному, так і в писемному мовленні, але без допомоги (інструктаж, зразок виконання завдання, інші види допомоги) не може працювати, ставлення до роботи індиферентне, потребує контролю за діяльністю з боку вчителя.
	7	Учень намагається самостійно виділяти відповідну мовну одиницю, виконувати з нею певні завдання, але знання про мовну одиницю неповні, уривчасті, безсистемні, неточні, самостійно їх в усному та писемному мовленні використати не вміє, тому допускає багато помилок, для

1	2	3
III – достатній (репродуктивно-продуктивний)		виправлення яких уміє використовувати зразок та інструкцію; починає виявляти зацікавленість до виконання завдання, потребує активізації діяльності, контролю за роботою з боку вчителя.
	8	Учень самостійно виділяє відповідну мовну одиницю, завдання з нею виконує за допомогою зразка та інструкції, але знання безсистемні, неузгаальнені, не свідомі; спостерігається позитивне ставлення до виконання завдання, але завдання самостійно ще не виконує, потребує поточного контролю з боку вчителя.
	9	Учень самостійно виділяє відповідну мовну одиницю, оперує нею, керуючись інструкцією, але знання ще не системні, до роботи ставиться позитивно, намагається виконувати завдання самостійно, потребує підсумкового контролю (у вигляді заохочення) з боку вчителя.
IV – високий (продуктивний)	10	Учень самостійно виділяє відповідну мовну одиницю, оперує нею як в усному, так і в писемному мовленні, знання про неї свідомі, повні, але спостерігається порушення системи знань, у роботі користується лише інструкцією, до роботи ставиться позитивно, намагається виконувати завдання самостійно, потребує стимулу у вигляді заохочення.
	11	Учень диференціює кожен мовну одиницю, оперує нею, знання про неї свідомі, повні, але неглибокі (щодо нормативних вимог), іноді спостерігається відсутність системності знань, до роботи ставиться з відповідаль-

Закінчення таблиці

1	2	3
		ністю, завдання виконує самостійно.
	12	Знання учня про мовні одиниці свідомі, повні, глибокі (щодо нормативних вимог), системні; завдання виконує самостійно, ставлення до роботи позитивне, відповідальне.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ДІАЛОГІЧНОГО ТА МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Оцінювання діалогічного мовлення

З огляду на психічні властивості розумово відсталих учнів, показники перевірки діалогічного мовлення їх дещо інші, ніж для учнів масової школи. Під час перевірки здатності дітей до діалогування увага звертається на: а) уміння вступати в діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування; б) уміння підтримувати діалог на задану тему; в) уміння користуватися етикетними нормами; г) уміння дотримуватися правил спілкування; г) уміння додержуватися норм літературної мови.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
1	2	3
I – початковий (пасивний)	1	У діалог на задану тему учень не вступає, не вміє складати репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, на запитання вчителя не відповідає, мовчить, етикетні норми не використовує, правил спілкування не знає, норм літературної мови не додержується, до розмови байдужий, допомогу у вигляді навідних запитань не сприймає, потребує постійного стимулу до діяльності.
	2	У діалог на задану тему учень не вступає, не вміє будувати репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, етикетних норм не визнає, правил спілкування не знає, мовними літературними нормами не користується, на запитання вчителя відповідає однослівно, апатичний, активності

1	2	3
		<p>чи зацікавленості в підтриманні розмови не виявляє, сам у діалог не вступає, потребує постійного стимулювання діяльності.</p>
	3	<p>Самостійно в діалог на задану тему учень не вступає, буде окремі репліки діалогу, але вони неточні, не відповідають запропонованій ситуації та меті спілкування, правил спілкування не дотримується, етикетних норм не використовує, мова нелітературна, переважає розмовна, побутова; не вислуховує до кінця думку співбесідника, часто відповідає не в лад, неактивний, зацікавленості в розмовах не виявляє, часто хоче повернути до себе уваги, але не звертає увагу на зміст діалогу, на те, про що йдеться мова, потребує контролю за діяльністю та стимулу до мовленнєвої діяльності.</p>
<p>II – середній (репродуктивний)</p>	4	<p>У діалог учень вступає після спонукання до розмови, репліки діалогу не пов'язані між собою за темою спілкування, не відповідають запропонованій ситуації та меті спілкування, етикетні норми використовує під час нагадування, спонукання до їх дотримання, норм літературної мови не дотримується, репліки неповні, здебільшого однослівні, мовлення характеристизується стверджувальними словами-реченнями: <i>так, ні</i>; часто відповідає не в лад, відходить від теми спілкування; до розмови учень пасивний, не виявляє активності чи бажання брати участь у розмові; самостійно, без спонукання в розмову не вступає, потребує стимулу та контролю за діяльністю.</p>

1	2	3
	5	<p>Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, але мотиви до говоріння дуже низькі, тому швидко виключається розмова, самоусувається від спілкування, відволікається; не вміє підтримувати діалог на задану тему; у репліках намагається періодично користуватися етикетними нормами; на правила спілкування не зважає, здебільшого перериває співрозмовника, не вислуховує до кінця його реплік, тому відповіді-репліки часто бувають сказані не в лад, самотійності щодо участі в діалозі не виявляє, потребує постійного стимулу з боку вчителя.</p>
	6	<p>Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування, але внаслідок низької мотивації до спілкування (відсутність бажання та потреби спілкуватися, говорити), активність дуже низька, тому відповідає не в лад, репліки діалогу бувають недовершеними, непоширеними, іноді не відповідають меті спілкування; через низьку мотивацію до спілкування діалог на задану тему не підтримує, намагається в більшості реплік використовувати етикетні норми; норм літературної мови не дотримується, але допомогу щодо виправлення вимови слів (орфоепічна грамотність) сприймає, зразки реплік діалогу може вразно повторити, починає виявляти інтерес до спілкування, потребує контролю за діяльністю.</p>

1	2	3
III – достатній (репродуктивно-продуктивний)	7	<p>Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування, але потребує постійного стимулу щодо його мовленнєвої активності, тому здебільшого до кінця діалог на задану тему не підтримує; репліки діалогу можуть не відповідати заданій темі; часто вибуває з діалогу; до розмови байдужий, після інструкції щодо використання етикетних норм у діалогічному мовленні починає їх дотримуватися, але мова бідна, переважає розмовна лексика, виявляє інтерес до теми й мети спілкування, потребує стимулу.</p>
	8	<p>Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування, намагається підтримувати діалог на задану тему, але швидко активність його спадає і він призупиняє спілкування, літературною мовою не користується, переважає розмовна, побутова мова; потребує стимулу.</p>
	9	<p>Учень намагається будувати репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування, але неуважний, репліки часто неповні, не відповідають меті спілкування, сам участі в діалозі із власного бажання не бере, потребує стимулу до спілкування та контролю за відповідністю змісту реплік темі спілкування; внаслідок бідного лексичного запасу репліки однослівні, непоширені, неповні, монотонні, внаслідок бідності лексико-семантичних полів репліки тавтологічні; іноді не дотримується етикетних норм, може не вживати слів увічливості;</p>

1	2	3
		властива тавтологія типу <i>я, він</i> (у спілкуванні не пропускає співрозмовника, не дослуховує, перериває), норм літературної мови не дотримується, потребує контролю за діяльністю.
IV – високий (продуктивний)	10	Учень самостійно намагається підтримувати діалог відповідно до мети та ситуації спілкування, без стороннього стимулу підтримує діалог на задану тему, але під час ведення діалогу порушує етикетні норми, не дотримується норм літературної мови, репліки часто монотонні, непоширені, потребує стимулу до спілкування, контролю за діяльністю.
	11	Учень може самостійно вести діалог на задану тему, складає репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування, але під час розмови порушує правила мовленнєвого етикету, не користується літературною мовою, потребує стимулу у вигляді заохочення.
	12	Під час ведення діалогу учень дотримується норм літературної мови, додержується етикетних норм; репліки діалогу відповідають темі і меті спілкування, може аргументувати свою думку та обстоювати свою позицію, речення-репліки діалогу інтонуює, активний, працює самостійно.

ОЦІНЮВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

(усний переказ прослуханого
чи самостійно прочитаного тексту)

Перевіряється: відхилення від норм орфоєпії, правильність інтонування речень, мовленнєве оформлення (розкриття теми, головної думки, дотримання причинно-наслідкових зв'язків, розуміння їх, дотримання лексичної та граматичної сполучуваності, структура монологу: вступ, основна частина, заключна; використання допомоги, самостійність, активність – мовленнєва і загальна.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
1	2	3
I – початковий (пасивний)	1	Прослухане чи прочитане учень переказати не може, на запитання до змісту відповіді не може, повторює або перше, або останні слова останнього речення; не знає, про що прочитав чи прослухав; допомогу у вигляді запитань, наочності, інших стимулюючих засобів не використовує, байдужий до змісту тексту, потребує постійної допомоги з боку вчителя.
	2	Учень відтворити зміст прослуханого чи прочитаного не може, на запитання не відповідає, допомогу не використовує, пасивний, байдужий до змісту тексту, потребує постійної допомоги з боку вчителя.
	3	Учень відповідає на запитання до змісту прослуханого чи прочитаного простими непоширеними реченнями, зміст яких свідчить про елементарні уявлення про предмет мовлення, допомогу у вигляді навідних запитань не сприймає, пасивний,

1	2	3
		байдужий, потребує стимулу до діяльності та контролю з боку вчителя.
II – середній (репродуктивний)	4	Учень елементарно орієнтується у змісті предмета мовлення, але структури тексту під час переказу не дотримується, не розуміє причинно-наслідкових зв'язків, під час переказу порушує лексико-граматичну сполучуваність, допомогу у вигляді навідних запитань та ілюстрацій сприймає при постійному контролі з боку вчителя, речення монотонні, непоширені, аграматичні, прості; пасивний, потребує контролю за діяльністю, стимулу до роботи.
	5	Структура монологічного висловлювання порушена (учень намагається переказати епізод або будь-яку частину змісту, що запам'ятав, не пов'язуючи їх зі змістом тексту загалом), часто спостерігається порушення лексико-граматичної сполучуваності, не дотримується норм орфоєпії, не розуміє причинно-наслідкових зв'язків, мова монотонна, потребує контролю за діяльністю, стимулу до роботи.
	6	Структура висловлювання порушена, учень не дотримується причинно-наслідкових зв'язків, спостерігаються лексико-граматичні порушення, тема не розкрита, головна думка не висловлена, говорить монотонно, речення аграматичні, допомогу у вигляді навідних запитань та ілюстрацій сприймає частково, самостійно за допомогою плану

1	2	3
		переказувати не може, потребує систематичного контролю з боку вчителя, до роботи ставиться байдуже.
III – достатній (репродуктивно-продуктивний)	7	Учень намагається розкрити тему висловлювання, але причинно-наслідкових зв'язків не дотримується, головну думку розкрити не може, спостерігаються порушення граматичної сполучуваності, не дотримується норм орфоєпії, мова монотонна, речення аграматичні, прості, незавершені, часто повторює одні й ті самі слова, структура висловлювання порушена, часто спостерігаються повтори вже висловленого; допомогу у вигляді навідних запитань чи ілюстрацій сприймає, до роботи пасивний, самостійності не виявляє, потребує стимулу та контролю з боку вчителя.
	8	Учень в основному дотримується структури висловлювання, але причинно-наслідкових зв'язків не розуміє, переказати текст з проникненням у його зміст не може, спостерігаються порушення граматичної сполучуваності, відхилення від норм орфоєпії, мова монотонна, речення не інтонує, логічних пауз чи виразності не дотримується, використовує допомогу, потребує стимулу у вигляді словесних заохочень, що підвищує його мовленнєву активність, самостійно працювати не може, потрібен контроль з боку вчителя.
		Учень дотримується структури висловлювання, компо-

1	2	3
	9	зиції, але спостерігаються повтори, може розкрити тему висловлювання, але не головну думку, частково розуміє причинно-наслідкові зв'язки, спостерігаються порушення граматичної сполучуваності, речення не інтонує, спостерігається відхилення від норм орфоєпії, намагається переказувати без використання допомоги, починає виявлятися зацікавленість до роботи, потребує стимулу до роботи.
IV – високий (продуктивний)	10	Учень дотримується структури висловлювання, розкриває тему і головну думку, розуміє причинно-наслідкові зв'язки, але допускає повтори, сам себе намагається контролювати, слідкує за змістом (послідовність, логічність) висловлювання, спостерігаються аграматизми в реченнях, речення не інтонує, іноді повторює слова, фрази, допомогу використовує результативно, намагається працювати самостійно, виявляє інтерес до роботи, але потребує контролю і стимулу до активізації мовленнєвої діяльності.
	11	Структура висловлювання витримана, учень розкриває тему і головну думку висловлювання, розуміє і дотримується причинно-наслідкових зв'язків під час переказу, намагається розповідати поширеними реченнями, використовує оцінну лексику, самостійний, активний, але норм орфоєпії не дотримується, речення не інтонує, потребує стимулу до діяльності.

Закінчення таблиці

1	2	3
	12	Учень дотримується структури висловлювання під час переказу, правильно розкриває тему й головну думку тексту, розуміє і розкриває причинно-наслідкові зв'язки, активний, самостійний, дотримується норм орфоєпії, правильно інтонує речення, потребує стимулу – похвали.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
5-й клас	15
6-й клас	31
7-й клас	47
8-й клас	67
9-й клас	88
10-й клас	103
Критерії оцінювання навчальних досягнень розумово відсталих учнів	112
Оцінювання навчальних досягнень учнів 5–10 класів з української (російської) мови	115
Перевірка орфографічної і пунктуаційної грамотності	119
Оцінювання мовних знань і вмінь	125
Оцінювання навчальних досягнень учнів з діалогічного та монологічного мовлення	129
Оцінювання монологічного мовлення	134

Міністерство освіти і науки України
Інститут інноваційних технологій та змісту освіти

ПРОГРАМИ

**для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів
для розумово відсталих дітей**

УКРАЇНСЬКА МОВА

5–10 класи

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Редактори: І. Нізельська, С. Самойлова
Коректори: Г. Мінчак, К. Восводська

Підписано до друку 12.06.2008.
Формат 84×108^{1/32}. Гарнітура МініонС.
Папір офс. Друк офс.
Умовн. друк. арк. 7,35.
Обл.-вид. арк. 7,80. Наклад 2000 прим.

«Інкунабула», м. Київ, б. Чоколівський, 19.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції № 2886.

Друкарня ТОВ «Майстерня книги»
03037, м. Київ, вул. Кривоноса, 2Б